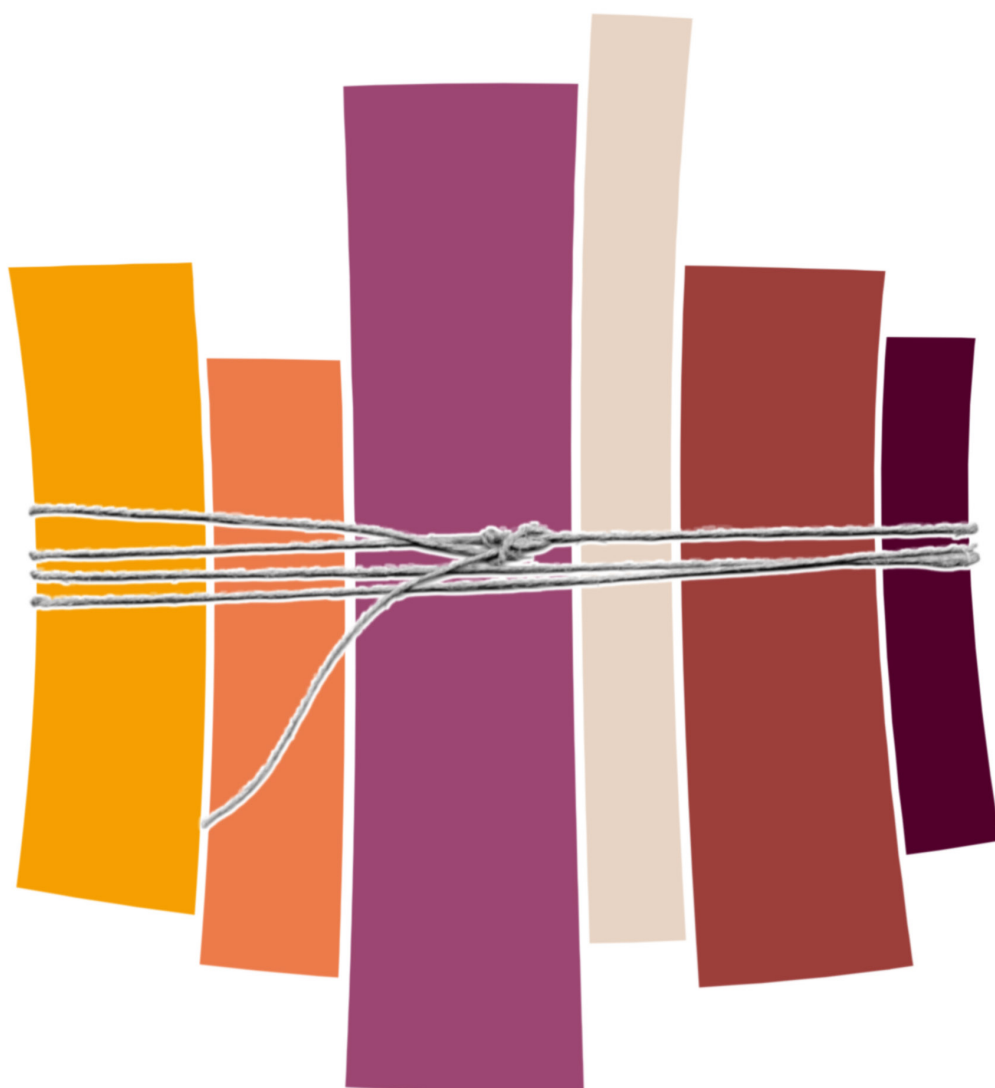

Razmislek o spolni neenakosti v muzeju

Potohodi in dejavnosti

P **W E R**

Exploring Gender and
Power through/in Art

KOLOFON

Razmislek o spolu, družbeni moči in opolnomočenju skozi umetnost. Izobraževalno orodje za moderatorje, umetniške pedagoge in mlade

Pričujoči izobraževalni material je nastal v okviru skupnega projekta POWER (MOČ – KDO POTREBUJE OPOLNOMOČENJE? RAZISKOVANJE SPOLA IN MOČI PREK/V UMETNOSTI, Erasmus+ Project, 2020-2-FR02-KA205-017944), ki ga je koordiniral De l'art et D'autre (DADAU) iz Pariza, Francija.

Vsi partnerji (CoW, DADAU, EARTDI UCM, ELAN in MOH) so pripravili šesturno delavnico z mladimi na podlagi umetniških del, s pomočjo katerih so udeleženci_ke razpravljali o vprašanih, povezanih s spolom, močjo in opolnomočenjem. Zahvaljujemo se vsem mladim udeležencem_kam, ki so prispevali k delavnicam, ki so potekale v Parizu, Ljubljani, Bariju in Madridu. Brez njih ne bi bilo tega priročnika.

Avtorji prispevkov:

Koordinacija: Julia Nyikos (de l'art et d'autre, Francija)

Potohod 1 (UCM): Laura Lucas, Marián López Fdz. Cao, Xiana Sotelo.

Potohod 2 (DADAU): Julia Nyikos

Potohod 3 (MOH): Eleonora Schulze-Battmann, Isabella Mileti

Potohod 4 (CoW): Sara Šabec, Ana Likar, Tea Hvala

Potohod 5 (ELAN): Candice Dubost, Keer Zhao, Morgane Boidin

Zasnova in moderiranje delavnic:

DADAU: Julia Nyikos, Camille Lesbros

UCM: Marián López Fdz. Cao, Laura Lucas, Xiana Sotelo

MOH: Eleonora Schulze-Battmann, Isabella Mileti

CoW: Sara Šabec, Ana Likar, Neža Lukančič

ELAN: Candice Dubost, Keer Zhao, Morgane Boidin

Likovna zasnova priročnika:

Grafično oblikovanje: Miguel Domínguez Rigo

Naslovnica: Miguel Domínguez Rigo

Prevod in jezikovni pregled v jezikih projekta:

Angleški jezikovni pregled: Loïc Bertrand Chichester

Francoski jezikovni pregled: Julia Nyikos, Morgane Boidin

Francoski prevod: Julia Nyikos, Morgane Boidin

Italijanski jezikovni pregled: Eleonora Schulze-Battmann, Isabella Mileti

Italijanski prevod: Eleonora Schulze-Battmann

Slovenski jezikovni pregled: Sara Šabec

Slovenski prevod: Iva Jevtić

Španski jezikovni pregled: Laura Lucas, Xiana Sotelo, Marián López Fdz. Cao.

Španski prevod: Laura Lucas, Xiana Sotelo, Marián López Fdz. Cao.

© Copyright 2022. Vse pravice pridržane.

Založnik: Društvo za promocijo žensk v kulturi – Mesto žensk

Ljubljana, 2022

Elektronska izdaja

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 152660227

ISBN 978-961-95753-4-5 (PDF)

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Podpora Evropske komisije pri pripravi te publikacije ne pomeni podpore vsebini, ki odraža zgolj stališča avtorjev; Komisija ni odgovorna za kakršno koli uporabo informacij v tej publikaciji.

To delo se drži politike pošteno uporabe. Poštena uporaba je pravno merilo, ki dovoljuje omejeno uporabo zaščenega gradiva, ne da bi bilo za to potrebno dovoljenje imetnika teh pravic, na primer za izobraževalno ali informativno uporabo

Exploring Gender and
Power through/in Art

VSEBINA

Uvod

Potohod 1: Prezentizem in uchronija

Potohod 2: Javni prostor in družebno-spolne vloge

Potohod 3: Ženski in moški pogled

Potohod 4: Razmerja moči in spol

Potohod 5: Medkulturnost in spol

Priloge

élan interculturel

Ta priročnik je nastal v okviru Erasmus Plus projekta »Kdo potrebuje opolnomočenje?«, ki raziskuje odnos med družbeno močjo in spolnimi vlogami. V vseh družbah je moč med državljane porazdeljena neenakomerno, kar pomeni, da nimajo vsi enakih pravic in enakega vpliva na družbene odločitve, pa tudi njihove dolžnosti so razporejene neenako. Spolne vloge so pomemben del te neenake porazdelitve moči. Zdi se, da je stalnica različnih obdobj in civilizacij prav to, da je bilo ženskam odmerjeno manj družbene moči kot moškim. To neenakost še toliko bolj občutijo ljudje, ki pripadajo spolnim manjšinam. Umetnost, ki je človeška stvaritev in oblika vednosti, ne more ubežati diskriminaciji. V muzejih in umetniških prostorih smo prisiljeni izkušati simbolni red, ki vpliva na konceptualizacijo žensk in njihovih podob kot subalternih oz. podrejenih. Umetnostne institucije naš pogled zvečine vzgajajo skozi androcentrični zor.

Menili smo, da bi bilo dobro napisati priročnik, s pomočjo katerega bi se lahko mladi med 18. in 30. letom bolje seznanili s temi ugotovitvami in različnimi manifestacijami neenakosti, povezanimi s pravicami in družbeno močjo, ter o teh temah premišljevali na indirektnen način in v neformalnem pedagoškem kontekstu. Da bi jim temo približali in spodbudili različne interpretacije, smo našo metodo utemeljili na korpusu umetniških del. Umetnost predaja sporočilo na različne in večplastne načine. To sobivanje pomenov in pristopov omogoča tudi porajanje kulturnih diskurzov, ki na simbolni ravni ohranjajo in legitimirajo vedenja, ki spodbujajo neenakost.

V pričujočem priročniku se bo bralec seznanil s petimi tematskimi potohodi. Ti spodbujajo premislek o tem, kako kulture in še posebno muzeji interpretirajo preteklost. Vključene dejavnosti ponujajo orodja za razumevanje privilegiranih perspektiv in udeležence_ke preobrazijo v kritične obiskovalce, ki aktivno interpretirajo preteklost ali sedanjost. Vsako poglavje prinaša potohod, ki je bil oblikovan za rabo v določenem muzeju ali v razredu (s pomočjo projekcije del). Potohod vključuje pet korakov: umetniško delo, dve vrsti informacij o delu in dve aktivnosti, povezani s specifično temo. Te dejavnosti lahko potekajo v muzeju, pa tudi zunaj muzeja. Skupaj tvorijo okvir za dialog med gledalcem_ko in delom, po drugi strani pa tudi za dialog med sovrstniki_cami (bodisi v skupini obiskovalcev_k ali pri posameznikih_cah oz. podpornih skupinah, ki bi želeli vedeti več o obstoječih razmerjih družbene moči in njihovi povezavi z družbenimi spolnimi vlogami).

Potohod UCM premišljuje o prezentizmu kot načinu androcentrične zgodovinske interpretacije preteklosti in skuša na primeru petih del pokazati, kako zapisati ženske v univerzalno zgodovino umetnosti. Potohod DADAU raziskuje prisotnost žensk v javnem prostoru in bralca_ko popelje v 17. stoletje ter prikaže okoliščine in vprašanja, ki se porajajo ob tem, ko si javni prostor delijo ženske in moški. Potohod MOH preučuje razliko med pojmom moški pogled in ženski pogled, ki sicer nista protipomenki, in ju skuša interpretirati v odnosu do umetniških del. CoW razpravlja o tem, kako se lahko posamezniki_ce opolnomočijo, ne da bi prikrajšali druge, ter s tem okrepijo tudi ostale. Predstavi nam dela, ki so nam ob tem lahko v pomoč. ELAN skozi umetniška dela obravnava povezave med spolom in medkulturnostjo.

Ti potohodi so nastali v štirih različnih državah in petih različnih muzejih. Dejavnosti so bile preizkušene na poskusnih delavnicah z mladimi med 18. in 30. letom iz različnih družbeno-kulturnih ozadij. Po srečanjih smo material nekoliko priredili, da bi čim bolj uspešno zadostili potrebam ciljnega občinstva za priročnik.

Udeležence_ke delavnic smo prosili, naj snemajo zvočne podcaste, v katerih so delili svoja osebna pričevanja o temi njihovega potohoda, in sicer v zvezi z umetniškim delom in z izmenjavami, ki so jih imeli z drugimi udeleženci_kami skupine pri ogledu muzeja. Ti posnetki so del naših primarnih virov in jih lahko kadar koli prenesete in poslušate: v muzeju pred umetniškimi deli, v razredu, ali pa za računalnikom. Obenem so tudi aktivna metodologija za preizpraševanje zgodovinskih interpretacij. Na spletu so dostopni na: <http://www.explorepower.eu/podcasts>

POTOHOD 1 — Prezentizem in uhronija

Prve sledi, prve napačne interpretacije: pripisovanje dejavnosti, ki jih izvajata oba spola, zgolj enemu. Napačno pripisovanje izdelave in uporabe predmetov, ki naj bi jih izdelovali izključno moški.

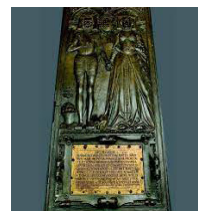
Druga napaka: ženske kot homogen, univerzalen simbol ali raznolike ženske, o katerih lahko govorimo le v množini?

Tretja napaka: močne, neodvisne ženske kot mit ali resničnost? Ustvarjanje mitov onkraj androcentričnih kanonov.

Četrta napaka: domneve o obstoju in prevladi moških pri arheoloških najdbah.

Peta napaka: enačenje nasilja z moškostjo. Odkrivanje moških v preteklosti, ki so bili predani enakosti in skrbi.

Prezentizem in uhronija — Predstavitev

Zgodovino, kot jo poznamo, tisto, ki smo se jo učili kot vedo, so nam pripovedovali pristransko, iz pozicije sedanosti, ki interpretira preteklost. V 19. stoletju so zgodovinarji (beli zahodni moški) osnovali zgodovino-pisje in se odločili z njegovo pomočjo dokazati večvrednost sedanosti v primerjavi z drugimi zgodovinskimi trenutki. Tako se je rodil prezentizem.

Oblikovanje »prezentistične« zgodovine znanosti ob koncu 19. stoletja je bilo povezano s prevlado pozitivistične znanosti in z vzponom določenih epistemologij, na primer empiricizma in induktivizma. Zgodovinarji so z njimi želeli prikazati superiornost znanosti nad drugimi oblikami vednosti, ki so jih videli kot psevdo-znanost. Posledično so preteklost presojali s stališča tistega, kar je v tistem času veljalo za znanstveno; z drugimi besedami, ta »prezentizem« je zaznamoval zgodovino znanosti, ki so jo razumeli kot potrditev filozofije napredka (Fichant & Pécheux 1969). Napredka za zgolj peščico človeštva, ki je na podlagi tega istega napredka zanemarilo ali napačno interpretiralo dejstva, podatke, predmete in vedenje, ki ni ustrezalo prevladujočim vrednotam.

Pristopati k spolu z zavestjo o tovrstnem, prezentističnem pogledu na zgodovino pomeni preizpraševati lastno zgodovino in ločiti med tem, kar res vidimo, in med tem, kar so nam rekli, da vidimo, ter iskati druge, skrite ali pozabljene zgodbe. Akademsko feministično gibanje že dolga leta opozarja na tovrstno, lažno tradicionalno zgodovinopisje, ki je zavestno in svojevoljno izključilo ženske iz univerzalne zgodovine (čeprav naj bi predstavljalo družbo kot celoto). Znotraj androcentričnega zgodovinskega diskurza ženske ne obstajajo, ko pa se prikažejo, so le izjema, ki potrjuje pravilo.

V vsaki doba družba ustvari in potrjuje družbeno-spolne kode, ki se prenašajo skozi številne sfere, vključno z muzeji. Muzejske institucije so prostor, kjer hranimo kolektivni spomin; so varuhi tega, kar družba ceni kar želi ohraniti za prihodnje rodove. Tudi zato — in ne samo zaradi predmetov, ki jih hranijo — je pomembno, da se zdajšnji in bodoči državljani naučijo brati svojo dediščino in kulturno zapuščino.

Na osnovi teh premislekov smo oblikovali pričujoči potohod, ki vključuje pet predmetov iz Nacionalnega arheološkega muzeja. Izbrali smo jih zato, ker so njihove obstoječe interpretacije le ene od številnih možnih. Predlagane aktivnosti zato temeljijo na štirih oseh, ki sežejo onkraj dediščine historičnega prezentizma:

1. Še naprej si moramo prizadevati za »preobrazbo muzeja« in območij dediščine ter oblikovati nove pripovedi in ob tem izhajati iz neposrednega stika z deli.
2. Ponovno moramo ovrednotiti razstavni diskurz in si začeti postavljati vprašanja kot, recimo: koliko je znane o ženskah (kot o raznoliki skupini, o kateri govorimo v množini)?
3. Moramo se vprašati, zakaj so nekatera dela razstavljena, medtem ko druga niso?
4. Nujno moramo reinterpretirati zgodovino in se ob tem izogniti dilemam in slepim pegam trenutnega distopičnega diskurza.

Osnovni podatki:

Avtor_ica: neznan_a

Naslov: Pestnjak iz Manzanaresa

Čas nastanka: Starejši paleolitik

Nacionalni arheološki muzej, soba 5, izložbena vitrina 5.4

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Pestnjak ali ročna sekira je eno prvih orodij, ki jih je izdelal človek. Obenem je tudi orodje, ki najbolje prikaže, kako vešč je bil pri preoblikovanju kamna v uporabno orodje. Popoln sklad materiala, oblike in funkcije tega orodja priča o inteligenci in spretnosti zgodnjih ljudi.

Gre za večnamensko orodje, ki so ga uporabljali za rezanje, kopanje, izdiranje, tolčenje, razkosavanje in odiranje. Zato je bil kremen obdelan na obeh straneh, od tod tudi njegovo angleško ime biface (»orodje z dvema stranema«). Na ta način so oblikovali rezilo oz. stranico, ki so jo lahko znova izostrili z udarci lesenega ali koščenega tolkača. Pričujoči pestnjak, ki je primer ašelenske tehnologije, so našli na rečnih terasah reke Manzanares (Madrid).

Nobenega dokaza ni, da so pestnjake izdelovali ali uporabljali zgolj moški. Prav tako ni dokazov o diferenciaciji funkcij ali prostorov na podlagi spola. Vendar pa so zaradi prezentizma nekatere zgodovinske knjige in priročniki, pa tudi določeni muzeji, še danes prepričani, da so jih izdelali in uporabljali moški in na ta način projicirajo sodobne predsodke ter izkrivljajo bolj verjetne interpretacije preteklosti.

Opis dejavnosti

Število udeležencev: 10-15

Trajanje dejavnosti: 20 minut

Materiali: post-it listki, flomastri, tabla

Vidim – Mislim – Sprašujem se.

Pred predmetom si mladostniki zapišejo,

-kaj vidijo: zapiši (brez interpretacij);

-kaj mislijo: ideje, ki jih priključijo predmet;

-in katera koli vprašanja, ki jim pridejo na misel.

Izmenjava, med katero vsak_a udeleženec_ka utemelji svoja opažanja, ponazori drugačno dojetje istega predmeta ali resničnosti. Ta dejavnost preda neposredna, objektivna opažanja, ki niso kognitivno posredovana, prav tako pa na njih ne vpliva izvorni družbeni kontekst udeležencev_k.

Predlog: Kakšne oblike in barve je predmet, iz katerega materiala je, za kaj se ga lahko uporabi, ali poznamo podobne predmete tudi danes?

Vsakdanje orodje in spolna pristranskost.

Podobno kot pestnjak, orodje, ki bi ga lahko uporabljal kdor koli, ne glede na spol, pa ga je tradicionalno zgodovinopisje kljub temu vedno povezovalo z moškim spolom in nasilnim bojevanjem.

-Izberemo pet »moških« orodij in pet »ženskih« orodij.

-Delimo svoja opažanja in se pogovarjamo o tem, kateri znanstveni predsodki (če sploh) botrujejo tem delitvam. Ta dejavnost pokaže, da so spolne vloge družbeni konstrukt.

Predlog: Zakaj ste izbrali ta orodja? V kakšnem kontekstu se uporabljajo? Zakaj se jih uporablja? Bi se ji dalo uporabiti tudi za kaj drugega?

Osnovni podatki:

Avtor_ica: neznan_a

Naslov: Grški vrč za vodo (hydria) s prodajalko kastanjet

Čas nastanka: 540–520 pr.n.št.

Nacionalni arheološki muzej, soba 36

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Hydria je posoda namenjena zbiranju, prenašanju, hranjenju in točenju tekočin: kot vse druge grške posode, tudi njena oblika sledi njenim funkcijam – tekočina je shranjena v velikem ovalnem telesu, medtem ko je dolg vrat z velikim okroglim ustjem namenjen zbiranju in točenju vode. Ta posoda je bila tesno povezana z življenjem žensk, saj so jo uporabljale v svojem vsakdanjem življenju ter pri porokah in pogrebih, pri katerih so imele ženske pomembno vlogo. Prizor, ki jo krasi, se nanaša na prav tak dogodek. Prikazuje žensko, ki na grški agori prodaja kastanjete.

Ta predmet smo izbrali, ker dobro ponazori, da so bile grške ženske zelo raznolike ter lahko o njih govorimo le v množini, kar postavi na laž mit o grški matroni.

Opis dejavnosti

Število udeležencev: 10–15

Trajanje dejavnosti: 20 minut

Materiali: revije, izrezki iz reklam, flomastri, tabla

Ne bodi tako priden_a/prijazen_a.

Razdelite skupino na podskupine, ki bodo analizirale podobe žensk v tisku. Ko manjše skupine zaključijo z delom, moderator pobere prispevke, v katerih so strnjene ključne ideje. Na osnovi analize primerov iz tiska, udeleženci_ke odgovorijo na naslednja vprašanja:

- Pri katerih temah/v katerih rubrikah so ponavadi protagonistke ženske?
- So bolj pogoste podobe žensk ali moških?
- Kako so videti ženske, ki so natisnjene v publikacijah?
- Katere predmete promovirajo ženske v reklamah?

Predlog: Prinesite različne časopise, da ponazorite raznolikost.

Ženska zgodba, moška zgodba.

Skupina oblikuje dva koncentrična kroga, tako da je ena skupina zunaj, druga pa znotraj. Notranja skupina prične pripovedovati zgodbo ženske. Nato se skupini zamenjata, zunanja skupina stopi noter in začne na isti način oblikovati zgodbo moškega.

Predlog: Da bi ustvarili zgodbo, udeležence_ke prosimo, naj si zamislijo scenarij ali okolje in odgovorijo na naslednja vprašanja: Kaj počnejo tam? Kako se vedejo? O čem govorijo? Kako izražajo svoja čustva? Kakšni so njihovi medsebojni odnosi?

Osnovni podatki:

Osnovni podatki
 Avtor_ica: Neznani_a
 Naslov: Atiška amfora
 Čas nastanka: okoli 500 pr.n.št.

Nacionalni arheološki muzej, soba 36

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Amazonke so eden najbolj edinstvenih likov med grškimi mitološkimi podobami in so popolno nasprotje androcentrične atenske ideje utelešenja – so »drugi_a« par excellence. Različni ikonografski vzorci spopada med Amazonkami (bojeticami) in Grki so bili zelo priljubljeni pri atiških keramikih, v manjši meri pa tudi pri italjskih izdelkih. Zbirka grških vaz v Nacionalnem arheološkem muzeju v Madridu nam omogoča, da si lahko to enkratno »mitološko« podobo ogledamo na veliki skupini upodobitev na keramični podlagi, ki obsega dela različnih delavnic in slikarjev.

Ob preučevanju teh izdelkov lahko analiziramo, kako so nekatere podobe, ki sicer ne ustrezajo historiografskemu kanonu, mitologizirane ter preobražene v simbol in s tem oropane svojega političnega, zgodovinskega ali družbenega značaja.

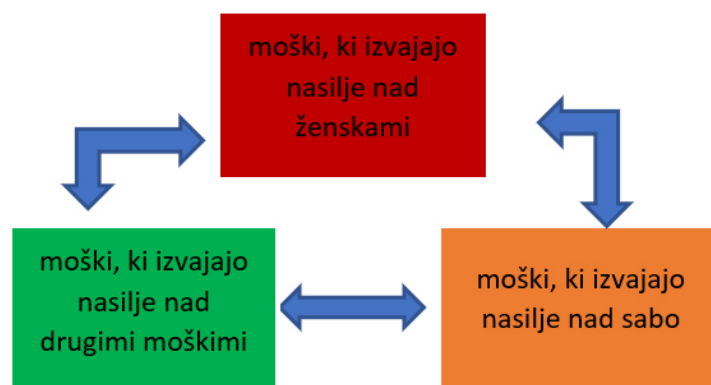

Opis dejavnosti

Število udeležencev: 10-15
 Trajanje dejavnosti: 20 minut
 Materiali: post-it listki, flomastri, tabla

Triada nasilja.

Pri tej dejavnosti se bo skupina prvič seznanila s triado nasilja Michaela Kaufmana, ki v svojem modelu ponazori hegemono maskulinito:

O teh treh scenarijih se bo skupina pogovorila v prvi osebi, in sicer prosimo, naj se javijo prostovoljci. Pri vsakem segmentu triade skupini predstavimo vsaj dva primera fizičnega nasilja in dva primera psihološkega nasilja. Nato naj udeleženci_ke povejo, ali se prepoznajo v teh primerih in ali jih redno opazijo v svoji okolici.

Predlogi: Pomembno je, da na moške udeležence naslovimo vprašanja, s pomočjo katerih se bodo morebiti prepoznali v primerih, ki bodo zapisani na post-it listkih. Ko bo dejavnosti konec, boste post-it listke sežgali in s tem simbolno ponazorili, da ste pustili triado nasilja za seboj.

Dvojno zanikanje.

Gre za eno izmed dinamik, na kateri temelji diferencirana socializacija, ki moškost gradi na osnovi:

-Nisem punca/ženska.

-Nisem homoseksualec/»peder«.

Vse, kar je »ženstveno« je nasprotje tega, da si moški: je šibkost, strahopetnost, osladnost, ranljivost, okornost ali zlo.

Tukaj o tej dinamiki preišljujemo na glas.

Predlogi:

-Na kaj pomisliš ob tem, kar si slišal_a?

-Ali vidiš sledi tega pri moškem, s katerim si tako ali drugače povezan_a ? O teh treh scenarijih se bo skupina pogovorila v prvi osebi, in sicer prosimo, naj se javijo prostovoljci. Pri vsakem segmentu triade skupini predstavimo vsaj dva primera fizičnega nasilja in dva primera psihološkega nasilja. Nato naj udeleženci_ke povejo, ali se prepoznajo v teh primerih in ali jih redno opazijo v svoji okolici.

-Pomembno je, da na moške udeležence naslovimo vprašanja, s pomočjo katerih se bodo morebiti prepoznali v primerih, ki bodo zapisani na post-it listkih. Ko bo dejavnosti konec, boste post-it listke sežgali in s tem simbolno ponazorili, da ste pustili triado nasilja za seboj.

Dvojno zanikanje.

Gre za eno izmed dinamik, na kateri temelji diferencirana socializacija. V osnovi gre za konstrukcijo maskulinnosti na sledečem dvojnem zanikanju:

-Nisem punca/ženska.

-Nisem homoseksualec/»peder«.

Vse, kar je »ženstveno«, je razumljeno kot nasprotje tega, da si moški, kot šibkost, strahopetnost, osladnost, ranljivost, okornost ali zlo.

Pri tej vaji o tem preišljujemo na glas.

Predlogi:

-Na kaj pomisliš ob tem, kar si slišal_a?

-Ali vidiš sledi tega pri moškem, s katerim si tako ali drugače povezan_a ?

Osnovni podatki:

Avtor_ica: neznan_a

Naslov: Dama iz Baze

Čas nastanka: Prva polovica 4. st. pr. n. Št.

Nacionalni arheološki muzej, soba 5, izložbena vitrina 5.4

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Damo interpretirajo kot podobo aristokratkinje iz mesta Basti (Baza, Granada), ki je bila ovekovečena skozi izjemen pogrebni ritual.

Pogrebna žara je nenavadna, ker je okrašena s simbolnimi elementi: krilatim prestolom, ki je znamenje božanskosti, in z golobom v roki, ki naj bi predstavljal povezavo med smrtnico in med boginjo, ki je zaščitnica ptice in kosti pokojnice. Tipologija pogrebnih predmetov in njihovo keramično okrasje spominjajo na orientalski svet ter s tem poudarjajo starodavnost pokojničine družine. Kovinski predmeti, ki vključujejo štiri sete orožja in oklepov, položeni ob njene noge kot daritev, spominjajo na pogrebne rituale, ki so jih po bitki pripravili za bojevnike.

Še pred nekaj desetletji so domnevali, da je v žari pepel moškega in da torej ta grob in predmeti v njem častijo njegov spomin. Z uporabo sodobnih tehnologij so pepel identificirali kot ostanke ženske in s tem korenito spremenili njihovo razumevanje in pomen.

Opis dejavnosti

Število udeležencev: 10-15

Trajanje dejavnosti: 20 minut

Materiali: barvice, karton

Drevo samospoštovanja.

Kot pravi Marcela Lagarde, imajo ženske težave s samospoštovanjem zaradi tega, kar družba pri njih vrednoti oziroma od njih zahteva.

-Samospoštovanje in spol. Brainstorming o tem, kaj je samospoštovanje.

Udeleženci_ke narišejo drevo, na katerem je njihovo ime. Na korenine zapišejo svoje vrline in dosežke.

Nato udeleženci_ke sodelujejo v krogu, kjer drug drugemu pomagajo zaliti svoja drevesa, in sicer tako, da pri ostalih udeležencih_kah prepoznajo še več dobrih lastnosti in dosežkov.

Predlogi:

Dejavnost lahko začnemo s temi vprašanji:

-Pri katerih dejavnostih ste dobri?

-Kaj, kar počnete, vas osrečuje in kaj ne?

-Kaj je/so vaši največji dosežek/ki?

Spremenimo spol interpretacij.

Skupini razložimo pojem »reifikacije« in ga ponazorimo s primeri popevk, filmov, zgodb, reklam itd., ki predstavljajo ženske kot samoumevne objekte, ki so v službi patriarhalne oblasti.

Nato vprašamo, kaj bi se zgodilo, ko bi v popevkah ali filmih ... moškega protagonista zamenjali z žensko:

-Ali to pomeni, da take ženske (podobne Lari Croft) že obstajajo oz. ali bi lahko obstajale: je tu tradicionalni patriarhalni model izginil ali pa se je le preoblikoval?

-Je to tisto, kar si želimo: hierarhični, tekmovalni odnosi, reševanje konfliktov z nasiljem, krnjenje čustev, pomanjkanje sočutja in empatije ipd.? Je to tisto, kar si želijo moški?

Osnovni podatki:

Avtor_ica: neznan_a

Naslov: Plaketa markiza in markize iz Las Navasa

Čas nastanka: okoli 1563

Nacionalni arheološki muzej, soba 5

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Pedro Dávila y Zúñiga je bil markiz iz Las Navasa, grof Risca, gospodar Villafrance, major-dom burgundske hiše princa Filipa, izredni veleposlanik v Angliji, skrbnik Juane iz Avstrije in starešina mesta Ávila. Epitaf na bronastem nagrobniku njune skupne grobnice je posvetil svoji ženi, Mariji Enríquez de Córdoba; grobnica se nahaja pod glavnim oltarjem cerkve Sv. Pavla v Las Navas. Želel je, da si zanamci namesto njega zapomnijo njegovo sopotnico, zato ta presenetljivi napis poudarja njene vrline (»mati revežev, v dobroti in lepoti najbolj odlična izmed vseh španskih žena, pobožna žena«).

To delo je dokaz, da so kljub dediščini hegemonie maskuliniteti, povezane z družbeno močjo in nasiljem, vedno obstajali tudi moški, ki so se upirali vsiljenim vlogam, in so, podobno kot ženske, svoje vrednote utemeljili na enakopravnosti in skrbi za druge.

Opis dejavnosti

Število udeležencev: 10-15

Trajanje dejavnosti: 20 minut

Materiali: post-it listki, flomastri, svinčniki in karton

Pomen besede:

Zaradi socializacije in vzgoje moški ponavadi ne gradijo medosebnih odnosov, v katerih bi govorili o svojih čustvih ali pokazali svojo ranljivost.

Namen te dejavnosti je vzpostaviti prostor, kjer lahko udeleženci_ke govorijo o teh vprašanih in premišlujejo o svojem vedenju.

Kaj je moškost? Zapišite pridevnike, ki se vam porajajo ob tej besedi, na različne post-it listke. Pozitivne vrednote: ko se udeleženci_ke pogovorijo o maskulinem vedenju, jim razdelimo druge post-it listke, na katerih so zapisane naslednje vrednote: iskrenost, prijaznost, ljubezen in zaupanje. Udeležence_ke prosimo, naj post-it listke razporedijo glede na to, kateremu družbenemu spolu pripisujemo te lastnosti. Nato se o tem pogovorimo.

Predlogi: Zaradi katerih lastnosti veljaš za dobro osebo in ali le-te tradicionalno pripisujemo »moškosti« ali »ženskosti«?

Rekonstrukcija sveta:

Moške udeležence prosimo, naj narišejo, kakšne naj bi bile ženske v njihovi skupnosti, ter opišejo njihove fizične, psihološke in emocionalne lastnosti. Nato podobno prosimo tudi udeleženske, le da gre tokrat za podobo moškega.

Ko zaključita, si skupini izmenjata podobi. Skupini ocenita, ali ustrežata tem vzorcem. Nato sledi premislek o družbeno konstruiranih spolnih neenakostih.

Predlogi: Udeleženci_ke povejo, kako so se ob tem počutili_e.

POTOHOD 2 – Javni prostor in družbeno-spolne vloge

V predmodernih družbah so bili prostori ženske družabnosti vodnjaki, fontane in pralnice, kjer so se ženske srečevale in pogovarjale.

Glasbeni pri-zori prikazujejo moške in ženske skupaj v zelo heterogenih in različnih kontekstih. Glasba je most med različnimi družbenimi skupinami in temelj vzgoje deklet iz visoke družbe.

V 17. stoletju v politiki ni bilo velika prostora za ženske. Lik Kleopatre, ki je bil zelo priljubljen v predmodernih časih, zastirajo miti, mnoge od teh legend pa dejansko izhajajo iz propagande, ki so jo širili v času njenega življenja.

V slikarstvu 17.stoletja je videti prostor pravosodja zelo raznolik. Sodb ne sprejemajo zgolj na sodiščih, temveč jih izrekajo tudi vladarji in plemiči, včasih pa kar javno mnenje.

Urbani prostori, ki so jih v 17.stoletju prenovili in jim znova namenili veliko pozornosti, so odprli nove možnosti za izmenjavo mnenj in druženje meščanov.

Skupna uporaba javnih prostorov v 17.stoletju – Predstavitev

Prostor je družbeni konstrukt, ki zrcali načine, na katere družba razume, oblikuje in razdeli njegovo rabo. Da bi razumeli, kako prostor uporabljajo moški, ženske, starejši, otroci in drugi, moramo zato najprej razumeti vloške moči, ki se ob tem porajajo, ter spolne neenakosti oziroma razlike.

Če se osredotočimo le na spolne neenakosti in razlike v prostorih, še posebno v javnih prostorih 17. stoletja, je jasno, da je distribucija znanja, veščin in informacij v veliki meri odvisna od konfiguracij krajev in njihove rabe.

Dostop do znanja je eden od stebrov opolnomočenja: pri dekletih je bil v primerjavi s fanti veliko bolj skop. V 17. stoletju so se fantje šolali precej bolj kontinuirano in raznoliko kot njihove sestre. Ob tem je bil ključen tudi prostor, namenjen šolanju: mnoga dekleta so se, denimo, učila ob tem, ko so v skupni sobi poslušala učne ure svojih bratov.

Opolnomočenje ali neodvisnost si lahko priborimo tudi s tem, da se naučimo določenih veščin, še posebno v skupnih prostorih, v katerih so moški in ženske pogosto primorani delati skupaj. V nekaterih delavnicah so delale tudi ženske, prav tako pa so bile aktivne v trgovstvu, kjer so se revna dekleta, žene ali vdove ob boku moških kolegov, pogosto sorodnikov, naučile osnov trgovine. Kljub temu, da niso delale istih del, so ženske tako pridobile strokovno znanje in veščine v obrti, trgovini, finančah in osebni negi.

Delo je ženskam omogočilo stik; prebile so meje svojega doma in stopile v stik z zunanjim svetom. Prese- neča, da je bilo veliko žensk bolj prostorsko mobilnih kot moški in tudi bolj raznoliko mobilnih: medtem ko so kmetje, na primer, spomladi in jeseni delali na poljih, pogosto le v spremstvu peščice tovarišev iz iste vasi, so ženske postavljale stojnice, na tržnicah izdelovale in prodajale izdelke ter vzdrževale mreže medsebojne po- moči in izmenjav s sosesko. Z drugimi besedami, imele so več družbenih interakcij in informacij kot delavci.

V 17. stoletju so se v Franciji v višjih družbenih slojih pojavili saloni, ki so vzpostavili skupne prostore za oba spola, kjer so se moški in ženske pogovarjali ter izmenjevali ideje. Prve gostiteljice salonov so prostor orga- nizirale na zelo stvaren in obenem abstrakten način – novi prostori in dekoracije so bili sicer oblikovani in narejeni za zabavo, a so hkrati narekovali vedenje in okus.

Ločevanje moških in ženski na različne bivalne prostore je postalo bolj izrazito v 19. stoletju, še posebno pri bogatejših slojih.

Prostor tako ni le zrcalo in viden odraz zgodovine družbenih, kulturnih in verskih neenakosti, temveč te tudi narekuje in jih vzdržuje. Na primeru slikarjev, kot so Nicolas Poussin, Claude Lorrain in Valentin de Boulogne, si bomo v kontekstu 17.stoletja ogledali povezave med prostorom in družbeno močjo, prostorom in nee- nakostjo oziroma med prostorom in spolno neenakostjo.

Osnovni podatki:

Avtor: Nicolas Poussin
Naslov: Eliezer in Rebeka pri studencu
Čas nastanka: 1648

Muzej Louvre

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Tema, ki izvira iz Geneze, se nanaša na zgodbo o Abrahamu. Ta želi poročiti sina Izaka in zato pošlje svojega služabnika Eliezerja, da mu najde primerno ženo. Služabnik prosi za Božjo pomoč: ženska, ki naj bo Izakova izvoljenka, bo tista, ki bo dala piti Eliezerju in njegovim kamelam. Rebeka ponudi Eliezerju vodo, ki ji nato pove, da jo je Bog izbral za Izakovo ženo, in ji podari zapestnice in uhane.

Četudi je srečanje med Rebeko in Eliezerjem priljubljena tema slikarjev, je upodobitev bodoče neveste v krogu svojih tovarišic veliko bolj redka. Skrb za vodo v gospodinjstvu je bila tradicionalno ženska zadolžitev. Zato so bili vaški vodnjaki prostor ženske družabnosti, kjer so se ženske srečevale in pogovarjale. V kompoziciji, ki je podobna frizu, Poussin upodobi ženske, ki so priča Eliezerjevemu božanskemu oznanjenju, v raznolikih držah in z različnimi izrazi.

V 17. stoletju so bili določeni vaški kraji družabnosti spolno zaznamovani prostori – razen vodnjakov in izvirov so bili na dneve, ko se je pralo perilo, rečni bregovi ali pralnice prostori, kjer so se srečevale (skoraj) izključno ženske.

Opis dejavnosti

1.- Navodila:

Udeležence_ke prosimo, naj zapišejo pridevnike, občutja in dejanja, ki jih priključijo misel na javni prostor. Vsak izraz naj bo zapisan na posebnem post-it listku (vsaj 5 post-it listkov na osebo).

Moderator položi na karton, ki je na tleh, kartico z napisom »MOČ«; udeleženci_ke v svojih kupčkih izberejo izraze, ki se jih da povezati z idejo »MOČI«, in jih prilepijo okoli te središčne kartice. Sledi pogovor, v katerem udeleženci_ke razložijo svojo izbiro na post-it listku in povezavo med njihovim izrazom in »močjo«.

Dejavnost se nadaljuje še z enim ali dvema ključnima konceptoma, udeleženci_ke pa znova izbirajo iz svojega kupčka post-it listkov.

Drugi krog lahko poteka okoli kartice »ENAKOST«.

Število udeležencev: 10-12

Trajanje dejavnosti: 10-15 minut

Materiali: post-it listki, dve kartici z veliko tiskanima besedama

---

Predlogi: Udeležence_ke lahko prosimo, da sami oblikujejo kategorije na podlagi post-it listkov, ki so jih položili na karton, ali da oblikujejo drevo, na katero morajo razvrstiti vse svoje post-it listke.

2.- Navodila:

S skupino načnemo pogovor in naštejemo vse javne prostore, kjer so bile prisotne ženske v 17. stoletju. Nato vprašamo, ali so obstajali prostori, kjer so bile ženske izključene.

Število udeležencev: 10-12

Trajanje dejavnosti: 10-15 minut

Predlogi: Moderatorji naštejemo določene prostore in prosijo skupino, naj ugiba o družbeno-spolno določeni uporabi teh prostorov.

© Jean Louis Mazières

Osnovni podatki:

Avtor_ica: Valentin de Boulogne

Naslov: Koncert z osmimi liki

Čas nastanka: 1628-1630

Muzej Louvre

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Prizori koncertov in podobe glasbenikov so bile središčen motiv Valentinovega dela, h kateremu se je vračal vedno znova. Skozi temo glasbe se slikar loteva bolj kompleksnih idej harmonije, pa tudi melanholije in ljubezni. V svojih slikah upodobi širok nabor glasbil, tako priljubljenih kot izjemno sofisticiranih, in poda celovit pregled inštrumentov, ki so jih uporabljali v prvi polovici 17. stoletja. Raznolika glasbila so upodobljena v zelo različnih prostorih (nekatera v kabareti, druga v salonih), temu primerna pa je tudi raznovrstnost likov in specifičnih kontekstov njihovega druženja.

Koncerti oz. dogodki, ko so ljudje skupaj izvajali glasbo, so bili prvovrstna priložnost za skupno druženje spolov – moški in ženske so glasbo pogosto igrali in poslušali skupaj, ne samo zunaj, temveč tudi v javnih prostorih, najsibo v gostilnah ali najbolj uglednih aristokratskih salonih.

Še več, glasbena izobrazba je bila ključen element izobrazbe deklet in mladih žensk iz premožnejših krogov. Glasbeni mojstri in učitelji slikanja so ponujali zasebne ure, najprej doma in nato v sprejemnicah samostanov, kjer so s svojo izobrazbo nadaljevala dekleta, ki jim je bilo namenjeno posvetno življenje.

Opis dejavnosti**1.- Navodila:**

Da bi lažje razumeli povezavo med prostorom in spolom, moramo predstaviti teme, skozi katere udeleženci_ke lažje pristopijo k vprašanju in se ob tem naslonijo na svoje izkušnje. Predlagamo naslednje teme: delo; starost/nevidnost; pravosodje; književnost; nasilje; politika. Udeležence_ke povabimo, da najdejo javne prostore, ki jih lahko povežemo s temi koncepti.

Število udeležencev: 10-12

Trajanje dejavnosti: 10-15 minut

Materiali: list papirja, pisalo za zapiske, lahko tudi post-it listki

Predlogi: Udeleženci_ke lahko zberejo svoje ideje na post-it listkih, ki jih lahko nato prilepijo na velik list papirja in z njegovo pomočjo strukturirajo svoj pogovor.

2.-Navodila:

Udeleženci_ke se sprehodijo skozi štiri sosednje sobane v muzeju, v katerih se nahaja pet del iz potohoda, in si na list zapišejo naslove vseh slik, ki so po njihovem mnenju povezane s temami iz prejšnje dejavnosti (delo; starost/nevidnost; pravosodje; književnost; nasilje; politika).

Število udeležencev: 10-12

Trajanje dejavnosti: 30-40 minut

Materiali: knjižice z reprodukcijami slik (glej »Predlogi«)

Predlogi: Predlagamo, da pripravite izroček s slikami, razstavljenimi v izbranih sobah, in da udeležencem_kam razdelite knjižice s pomanjšanimi reprodukcijami del in njihovimi osnovnimi podatki ter tako olajšate oblikovanje kategorij.

Osnovni podatki:

Autor: Claude Gellée

Título: El desembarco de Cleopatra en Tarso

Fecha: c. 1642-1643

Museo del Louvre

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Medtem ko obstajajo številne upodobitve Kleopatrinega življenja in smrti, jih je le malo namenjenih njenemu srečanju z Markom Antonijem. O zgodbi je poročal Plutarh; Mark Antonij Kleopatro pokliče v Tarz, da zagovarja svoja politična stališča. Ob političnih pogajanjih, v katerih sta obe strani poskušali konsolidirati situacijo v Egiptu in vzhodnem delu rimskega imperija, sta postala tudi neke vrste politična ljubimca, kar je bila v tistih časih običajna praksa.

Da bi omajal to politično zaveznitvo, se je Oktavijan, bodoči cesar Avgust, domislil propagandne kampanje uperjene proti paru, Marku Antoniju in Kleopatri. Ta je prikazovala kraljico kot tujo čarovnico, ki je omrežila konzula in ga zapeljala v greh in razvrat, zato da bi zavladala Rimu. Ta zlonamerna in mizogina interpretacija prevladuje v antičnih opisih, pogosto pa tudi v modernih kronikah.

Claude Gellée je to zgodbo upodobil v času, ko sta bila na francoskem dvoru politična prezenca in vpliv pogosto podarjena »ljubljenecem«, čeprav so bile te politične naklonjenosti večinoma skrite in predmet sumničavosti.

Opis dejavnosti**1.-Navodila:**

Preden razkrijemo naslov slike in zgodbo, ki se odvija v ospredju, udeležence_ke prosimo, da sami oblikujejo naslov glede na podobe žensk na sliki. Nato identificiramo upodobljeni prizor in like. Potem sledi pogovor: kako se izmišljeni naslovi obnesejo v luči resnične zgodbe? Ali slika sledi običajnim, mizoginim interpretacijam tega srečanja, ali pa je, prav nasprotno, upodobitev bolj uravnotežena in enakopravna?

Število udeležencev: 10-12

Trajanje dejavnosti: 10-15 minut

Predlogi: To dejavnost lahko izvedemo tudi ob drugih slikah v muzejski sobi. Vsak udeleženec_ka izbere dve ali tri slike in si izmisli njihove naslove. Nato na skupnem srečanju naslove preberemo, udeleženci_ke pa skušajo ugotoviti, kateremu delu pripadajo.

2.- Navodila:

Udeležencem_kam razdelimo različne upodobitve Kleopatre in Marka Antonija in/ali izvlečke iz Plutarhovega opisa. Udeležence_ke prosimo, da v parih primerjajo prizore in se ob tem osredotočijo predvsem na upodobitev razmerja moči med obema protagonistoma. V skupnem pogovoru potem predstavimo različne poglede in interpretacije.

Število udeležencev: 10-12

Trajanje dejavnosti: 20-30 minut

Materiali: Slikovne upodobitve Kleopatre in Marka Antonija in/ali izvlečki iz antičnih spisov, ki opišejo njuno zgodbo.

Predlogi: Vsakemu paru dodelimo različno upodobitev, ki jo potem primerja s sliko Claudea Gelléeja.

Osnovni podatki:

Avtor: Valentin de Boulogne
Naslov: Salomonova sodba
Čas nastanka: okoli 1627-1629

Muzej Louvre

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Motiv Salomonove sodbe je bil zelo priljubljen med slikarji, ki so se navdihovali pri Caravaggu, in Valentin de Boulogne ji je namenil kar nekaj različic. Zgodba iz Stare zaveze govori o dveh materah, prostitutkah, ki živita v isti hiši. Neke noči umre eden od njunih otrok, nato pa obe trdita, da sta materi preživelega otroka. Mladi kralj Salomon ukaže, naj preživelega otroka razkosajo na pol in dajo vsaki ženski eno polovico. Ena izmed žena roti kralja, naj otroku prizanese in ga da drugi ženski. Salomon v njen prepozna pravo mater in ji vrne nepoškodovanega otroka.

Kljub pomanjkljivim pravosodnim spisom iz 17. stoletja, viri kažejo zelo nizko stopnjo kriminalnosti med žensko populacijo (med 10% in 20%). Tudi če bi bila ta ocena prenizka, je vseeno osupljivo, da na muzejskih stenah namesto moških najdemo veliko več upodobitev žensk, ki jim sodijo, še posebno, če vemo, da je bila večina žensk, ki so jim sodili, nedolžnih ali oproščenih. Sodniki so bili lahko le moški, zato nas tovrstne slike navadijo na predstavljanje moških na pozicijah odločevalcev, ki izrekajo sodbe.

Opis dejavnosti

1.- Navodila:

Udeleženci_ke prejmejo črno-belo reprodukcijo tega umetniškega dela. Na sliki morajo izbrati en sam element in ga spremeniti tako, da se na prizoru spremenijo razmerja moči v odnosu do simbolnega zavzemanja prostora. S črnim flomastrom ali korekturnim svinčnikom lahko dodajo ali izbrišejo element.

Število udeležencev: 10-12

Trajanje dejavnosti: 10-15 minut

Materiali: črno-bela reprodukcija dela, črni flomastri, beli korekturni svinčniki

Predlogi: Udeleženci_ke lahko s pomočjo preprostih risbic človečkov najprej prerišejo človeške figure in analizirajo njihov položaje.

2.- Navodila:

Udeležence_ke prosimo, da v majhnih skupinah primerjajo slike, ki upodabljajo ženske, ki jim sodijo v različnih situacijah: na sodišču ali v množici na ulici. Skupine prosimo, da naredijo seznam stvari, ki so skupne obema vrstama reprezentacij. Na skupnem srečanju skupine nato delijo svoje sezname in se pogovarjajo o elementih, v katerih se sezname morebiti razlikujejo.

Število udeležencev: 10-12

Trajanje dejavnosti: 20 minut

Materiali: list papirja za zapiske

Predlogi: Na skupnem srečanju moderatorji razdelijo reprodukcije istih slik. Udeležence_ke prosimo, da izrežejo figure in jih primerjajo, svoje argumente pa utemeljijo z analizo njihovih telesnih položajev ter razmerij moči, tokrat ne da bi se osredotočili na njihov prostorski kontekst.

Osnovni podatki:

Avtor: Nicolas Poussin
Naslov: Kuga v Ašdodu
Čas nastanka: 1630-1631

Muzej Louvre

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Slika si motiv sposodi iz Stare zaveze in prikazuje mesto Ašdod, kjer je pravkar izbruhnila kuga, saj se je Bog maščeval Filistejcem, ki so Judom ukradli Skrinjo zaveze in jo položili ob kip enega izmed njihovih glavnih bogov, Dagona.

Pri Poussinu igra arhitektura kompleksno vlogo – vsebuje geografske in zgodovinske namige ter simbolizira življenje, smrt, preteklo slavo in božjo kazen.

V Poussinovem času pride do pomembnega urbanega napredka, saj se s širjenjem in ravanjem cest odpirajo novi prostori, nastajajo trgi, hiše se pa so skrbno razporejene. To-vrstni urbani prostori so spodbujali komunikacijo in strmo povečali število žensk na ulicah. Množijo se srečanja, prijateljstva in solidarnost. Na tej sliki je urbana prisotnost žensk, ki se družijo z moškimi in sodelujejo pri velikem zgodovinskem obratu v njihovem mestu, prej odraz Poussinove sodobnosti kot pa bibličnih časov.

Opis dejavnosti**1.- Navodila**

Udeležence_ke prosimo, da sliko primerjajo s Poussinovo sliko Ugrabitev Sabink (Muzej Louvre). Kakšna je vloga arhitekture v obeh prizorih? Kakšne so podobnosti in razlike med upodobljenima urbanima prostoroma?

Število udeležencev: 10-12

Trajanje dejavnosti: 10-15 minut

Predlogi: Udeleženci_ke delajo v parih in ob koncu dejavnosti izmenjajo svoje ugotovitve; v manjših skupinah z aktivnimi udeleženci_kami lahko pogovoro spodbudimo kar med skupinskim srečanjem. Na primer, vsak udeleženec_ka lahko prispeva na seznam eno podobnost, v naslednjem krogu pa eno razliko.

2.- Navodila:

Na podlagi ugotovitev iz prejšnje dejavnosti udeležence_ke prosimo, da primerjajo upodobitev moških in žensk na obeh slikah. Kako sliki likovno podata fizičen in simbolni prostor, odrejen ženskam?

Število udeležencev: 10-12

Trajanje dejavnosti: 10-15 minut

Predlogi: Udeležence_ke razdelimo v dve skupini, ki vsaka zase analizirata eno od del. Svoje ugotovitve skupini potem izmenjata v pogovoru, med katerim primerjata obe sliki na podlagi natančnih opisov in argumentov.

POTOHOD 3 – Ženski in moški pogled

Magdalena: upodobljena je kot grešnica s pogledom odvrnjenim proti tlu, kar je simbol njenega sramu..

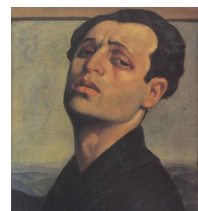
Sveta Apoloni-ja: svetniki so upodobljeni s pogledom obrnjenim navzgor, ker se dvigajo proti nebesom. Simbologija ene redkih upodobitev žensk (svetnice ali prostitutke).

Plemkinja: edina ženska, ki lahko gleda gledalcu_ki naravnost v oči.

Virilni portret: pojem »virilnost« oz. moštost se nanaša na lastnosti moških in med drugim pomeni tudi pogumen, neustrašen. Protipomenke pridevnika »mošt« vključujejo pridevnike »ženstven«, »deški«, »šibek« in »negotov«.

Slika, ki prikazuje moškega, ne da bi nakazovala njegov družbeni stan, kljub temu pa gleda naravnost v gledalca_ko.

Ženski in moški pogled — Predstavitev

»Ženska se mora vseskozi opazovati. Skoraj nenehno jo spremlja podoba, ki jo ima o sami sebi. [...] Moški delujejo, ženske se kažejo. Moški gledajo ženske. Ženske opazujejo, kako jih opazujejo. To ne oblikuje zgolj večine odnosov med moškimi in ženskami, temveč tudi odnos, ki ga imajo ženske do same sebe.«[1]

Že od malih nog smo, še posebno ženske, izpostavljene tako imenovanemu objektivirajočemu pogledu; navadimo se na to, da smo opazovane, ocenjevane, da smo vedno na ogled, da skrbimo, kako nas bo videla okolica.

Hodimo po ulici, kjer nas gledajo, nam sledijo, v najslabšem primeru se pogledu pridružijo še besede in telesna bližina, kot bi morale biti nenehno »seksualni objekt«, vedno odprte; žrtve dejanja, ki se imenuje »catcalling«, klica, ki je temelj piramide posilstva.[2]

To razmerje moči je prisotno tudi v svetu umetnosti: ker so vizualno umetnost in medije definirali moški, lahko »vidijo« samo moški, ženske pa so »videne« kot predmet motrenja.

Ženske je naša družba razumela kot predmet moške želje. Ker je bil moški pogled doumet kot univerzalen, so film, televizija in slikarstvo razumeli ženska telesa kot tarče moškega/univerzalnega zretja.

Ko govorimo o »moškem pogledu« se torej zavedamo, da je v svetu umetnosti, še posebno v filmu, med obema spoloma ključna razlika. Razlika, ki pomembno vpliva na vrednotenje režiserk ter njihova dela omejuje na žensko občinstvo.

Ženski pogled vznikne kot odgovor na moški pogled — gre za izraz iz feministične filmske teorije, ki se nanaša, kot pove že sam izraz, na pogled gledalke.

To definicijo je prva oblikovala filmska kritičarka Laura Mulvey v članku »Vizualno ugodje in pripovedni film« [Visual Pleasure and Narrative Cinema] (1975),[3] v katerem premišljuje o elementih voajerizma in fetišizma v heteroseksualnem moškem pogledu. Tu se ne nanaša zgolj na pogled moškega gledalca, temveč tudi na pogled moških likov in moškega ustvarjalca filma.

V sodobni rabi se ženski pogled uporablja za opis perspektive, ki jo k filmu prispeva scenaristka, režiserka ali producentka, in ki se precej razlikuje od moškega pogleda na temo.

Ponovna prisvojitve objektiva in redefinicija ženskega pogleda ženske na drugo žensko je tako bolj kot kdaj koli prevratniško dejanje, nabito z družbeno-političnimi implikacijami, in je ena izmed najpomembnejših revolucij na polju modne fotografije v zadnjem desetletju.

[1] Berger John, Nadotti Maria, "Questione di sguardi. Sette inviti al vedere fra storia dell'arte e quotidianità", Il Saggiatore 2015

[2] Vagnoli Carlotta, "Maledetta sfortuna. Vedere, riconoscere e rifiutare la violenza di genere" Fabbri, 2021, str. 22

[3] <https://www.asu.edu/courses/fms504/total-readings/mulvey-visualpleasure.pdf>

Osnovni podatki:

Avtor_ica: Beneški slikar
Naslov: Marija Magdalena
Čas nastanka: začetek 17. stoletja

Pinakoteka Corrado Giaquinto v Bariju

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Slika prihaja iz samostana Santa Maria Veter v mestu Andria; leta 1891 so jo podarili Provincialni Pinakoteki Bari. Magdalena je tu upodobljena kot spokornica. Glede na kontekst krščanska cis-spolna historiografija običajno upodablja Magdaleno na dva načina, kot grešnico ali kot spokornico. Če na tej sliki pogledamo njene oči, vidimo, da ne gleda v našo smer, temveč je njen pogled uperjen proti tlom, kot bi jo bilo sram ali bi se bala soočenja. V zgodovini krščanske umetnosti in njeni ikonografiji je Magdalena pogosto upodobljena ravno na ta način: najbolj znani primeri tega so slike v vatikanski pinakoteki in Donatellova slika v kapeli Scrovegni.

Ko poskušamo premišljevati o »moškem pogledu« in videti stvari skozi svoje oči, postane ta slika, pa tudi upodobitve Magdalene na splošno, ključna za naše razumevanje učinka, ki ga ima na nas pogled od zunaj.

Opis dejavnosti**1 Ugani delo, osredotoči se na pogled**

Navodila: Skupinam razdelite naslove različnih umetniških del. Prosite, da se osredotočijo na pogled upodobljene osebe in nato sliki pripišejo naslov. Zakaj ste se tako odločili? Ali menite, da je naslov dela povezan z družbeno vlogo, ki jo obravnava?

Število udeležencev: 2 skupini s 3 tremi udeleženci_kami

Trajanje dejavnosti: 5 minut

Materiali: izroček z naslovi različnih del in lepilni trak (poljubno)

Predlogi: odstranite/prekrijte izvorni naslov dela pri sliki

---

2 Besede, ki opisujejo moške in ženske žrtve n družbeni pogled na tisk

Navodila: Vzemite besede oz. stavke, ki ste jih izrezali iz časopisov ali revij, in jih položite na tla ali mizo. Udeležence_ke prosite, da izberejo tiste, za katere mislijo, da se nanašajo na moške, in tiste, ki se nanašajo na ženske. Na velik list papirja položite na eno stran »moške« in na drugo »ženske« besede. Premišljajte o tem, kakšen družbeni pogled podajajo časopisi in revije.

Število udeležencev: pari

Trajanje dejavnosti: 10 minut + 5 minut za refleksijo

Materiali: izsečki iz časopisov/revij, A3 list na eni polovici označen z »Moški«, na drugi pa z »Ženske«

Predlogi: Udeležence_ke prosimo, naj nam podajo še en primer moške/ženske družbene vloge, povezane z določeno lastnostjo.

Osnovni podatki:

Avtor: Massimo Stanzione

Naslov: Sveta Apolonija

Čas nastanka: 1635

Pinakoteka Corrado Giaquinto v Bariju

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Sveta Apolonija, ki je naslikana v portretu do pasu na sivem, neenakomernem ozadju, je oblečena v obleko indigo barve, ki se tesno prilega njenim prsim, z razgaljenimi rameni in prosojno tančico okoli vratu; ogrnjeno ima ohlapno, opečnato rdeče ogrinjalo. Njena glava ni pokrita; obrnjena je rahlo navzgor, podobno kot njene oči, ki gledajo kvišku v nebo, njena usta so na pol razprta. V levi roki drži mučeniško palmo, z desno roko pa kaže na svoj zob, ki je na kamniti polički v spodnjem desnem kotu slike (to je bila ustaljena ikonografska značilnost, saj je svetnično mučeništvo vključevalo tudi to, da so ji razbili zobe). Govoriti o svetnicah s stališča spola je izjemno zanimivo. Vemo, da so ženske upodabljali na osnovi zelo toge dihotomije, in jih delili na »svetnice ali prostitutke«. Če se osredotočimo na pogled, lahko zlahka opazimo vzporednice s prejšnjim delom, Magdalenino podobo. Nobena izmed žensk nas ne gleda ali nam posveča pozornosti. A če pogledamo podrobneje in stopimo z delom v dialog, kmalu ugotovimo, da svetnica ne odvrta pogleda zaradi sramu, prav nasprotno. Njen pogled podpira in legitimira njen moški avtor.

Opis dejavnosti**1 Ugani delo, osredotoči se na pogled**

Navodila: Skupinam razdelite naslove različnih umetniških del. Prosite, da se osredotočijo na pogled upodobljene osebe in nato sliki pripišejo naslov. Zakaj ste se tako odločili? Ali menite, da je naslov dela povezan z družbeno vlogo, ki jo obravnava?

Število udeležencev: 2 skupini s 3 tremi udeleženci_kami

Trajanje dejavnosti: 5 minut

Materiali: izroček z naslovi različnih del in lepilni trak (poljubno)

Predlogi: odstranite/prekrijte izvirni naslov dela pri sliki

---

2 Sporočilo pogleda

Navodila: Udeležence_ke vprašamo: Kaj mislite, da nam sporoča pogled upodobljene osebe? Udeležence_ke prosimo, naj zapišejo odgovor (lahko jih je tudi več) na post-it listke; o njih se bomo pogovarjali pozneje.

Število udeležencev: 10

Trajanje dejavnosti: 10 minut + 5 minut za pogovor

Materiali: list A3 papirja, post-it listki in flomastri

Predlogi: Oblikujte tudi druga vprašanja, ki lahko spodbudijo pogovor.

Osnovni podatki:

Avtor: Giuseppe Bonito

Naslov: Portret gospe

Čas nastanka: okoli 1755

Pinakoteka Corrado Giaquinto v Bariju

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Sliko so kupili na neapeljskem trgu starin leta 2000; nedavno so jo restavrirali, tako da se pod modro-sivo satenasto zaveso jasno vidi portret do pasu naslikane zrele ženske, z obrazom, razgibanim z velikimi, temnimi in nekoliko odmaknjenimi očmi; na njenem levu licu je zapeljivo obrazno znamenje; ženska gleda gledalca_ko z dobrohotnim, rahlo ironičnim izrazom. V tem primeru nas gleda protagonistka naravnost v oči. Kako to? Če si pozorno ogledamo naslov dela in oblačila ter okrasje portretiranke, ugotovimo, da je pripadala meščanstvu. Smo v 18. stoletju in pri vprašanju pogleda nam lahko pomaga Mary Wollstonecraft, ki približno takrat zapiše, da sta »izobrazba žensk in konstrukcija ženskosti namenjena temu, da zadovoljita moške, in temu, da je moški pogled edini, ki lahko zares gleda, medtem ko so ženske lahko le opazovane in se temu pogledu prilagajajo. Celo način, na katerega si lahko zagotovijo moč, ustreza moškim pričakovanjem, z zapeljevanjem, lepoto, krhkostjo, z vsemi lastnostmi, ki jih ženske uporabijo, da bi si zagotovile znosna življenja«. (1)

Opis dejavnosti**1 Ledena gora ženskega pogleda**

Opis: Kaj lahko vidite neposredno in kaj lahko zaznate? Udeleženci_ke naj si zamislijo prizor, v katerem moški na ulici gleda žensko. Kaj so vidni elementi (oči, usta, zvok...) in kateri so elementi, ki jih ne vidimo (misli, notranja občutja/čustva, domneve...)? Zapišite jih na post-it listke. Narišite ali natisnite ledeno goro in prosite udeležence_ke, naj nanjo prilepijo vidne elemente (vidni del ledene gore) in elemente, ki se jih ne vidi (potopljeni del ledene gore).

Število udeležencev: 8

Trajanje dejavnosti: 10 minut refleksije + 5 minut za lepljenje post-it listkov + 5 minut za diskusijo

Predlogi: Ledeno goro razdelite na: Vidno + Nevidno. Udeleženci_ke naj si prizor zamislijo z neznanimi ljudmi.

(1) Cossutta C., "Avere potere su se stesse: politica e femminilità in Mary Wallstonecraft". Palazzo Roncioni, Pisa, Edizioni ETS, 2020, P 201.

---

2 Ledena gora ženskega pogleda

Opis: Kaj lahko vidite neposredno in kaj lahko zaznate? Udeleženci_ke naj si zamislijo prizor, v katerem moški na ulici gleda žensko. Kaj so vidni elementi (oči, usta, zvok...) in kateri so elementi, ki jih ne vidimo (misli, notranja občutja/čustva, domneve...)? Zapišite jih na post-it listke. Narišite ali natisnite ledeno goro in prosite udeležence_ke, naj nanjo prilepijo vidne elemente (vidni del ledene gore) in elemente, ki se jih ne vidi (potopljeni del ledene gore).

Število udeležencev: 8

Trajanje dejavnosti: 10 minut refleksije + 5 minut za lepljenje post-it listkov + 5 minut za diskusijo

Predlogi: Ledeno goro razdelite na: Vidno + Nevidno. Udeleženci_ke naj si prizor zamislijo z neznanimi ljudmi.

Osnovni podatki:

Avtor: Bernardo Celentano

Naslov: Možat portret

Čas nastanka: 19. stoletje

Pinakoteka Corrado Giaquinto v Bariju

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Slika, ki je bila del donacije družine Ferrara (1936), so v preteklih katalogih pinakoteke pripisovali Celentanu. Portret je znan kot »možati portret«. Kaj pomeni biti virilen oz. možat z gledišča spola in kako je to povezano z moškim pogledom? Možatost naj bi bila »lastnost«, ki jo »pravemu moškemu« podari narava; v našem primeru se zrcali v moškem pogledu, ki je brez obotavljanja in skoraj ključovalno uprt naravnost v gledalca. Kako je konstruirana »virilnost«? Pierre Bourdieu v knjigi *Moška dominacija* (2) razloži, da »tudi moški ostajajo jetniki in, prav zahrbtno, tudi žrtve dominantne reprezentacije. [...] Biti moški, v izvornem pomenu besede »vir«, implicira dolžnost biti-nekaj, »virtus« oz. vrlino, ki se vsiljuje kot evidentna samoumevnost. [...] Tudi moški privilegij je past, ki se negativno kaže kot nenehna napetost in tekmovalnost, ki včasih meji na absurdno, a jo moškim narekuje dolžnost, da v vseh okoliščinah izkazujejo možatost.«

Opis dejavnosti**Premislek o moških umetnikih**

Opis: Vzemite telefone in poiščite nekaj slikarjev in pisateljev (npr. Van Gogh, Pirandello, itd.). Na post-it liste zapišite prvi pridevnik, ki ga preberete v zvezi s slikarjem/pisateljem, ki ste ga našli na Wikipediji. Menite, da bi isti pridevnik uporabili tudi pri slikarkah/pisateljicah?

Število udeležencev: 6 – 8

Trajanje dejavnosti: 15 minut + 5 minut za refleksijo

Materiali: osebni pametni telefoni + list A3 papirja + post-it listki

---

2 Ledena gora moškega pogleda

Opis: Kaj lahko vidite neposredno in kaj lahko zaznate? Udeleženci_ke naj si zamislijo prizor, v katerem moški sredi ulice gleda žensko. Kaj so vidni elementi (oči, usta, zvok...) in kateri so elementi, ki jih ne vidimo (misli, notranja občutja/čustva, domneve...)?

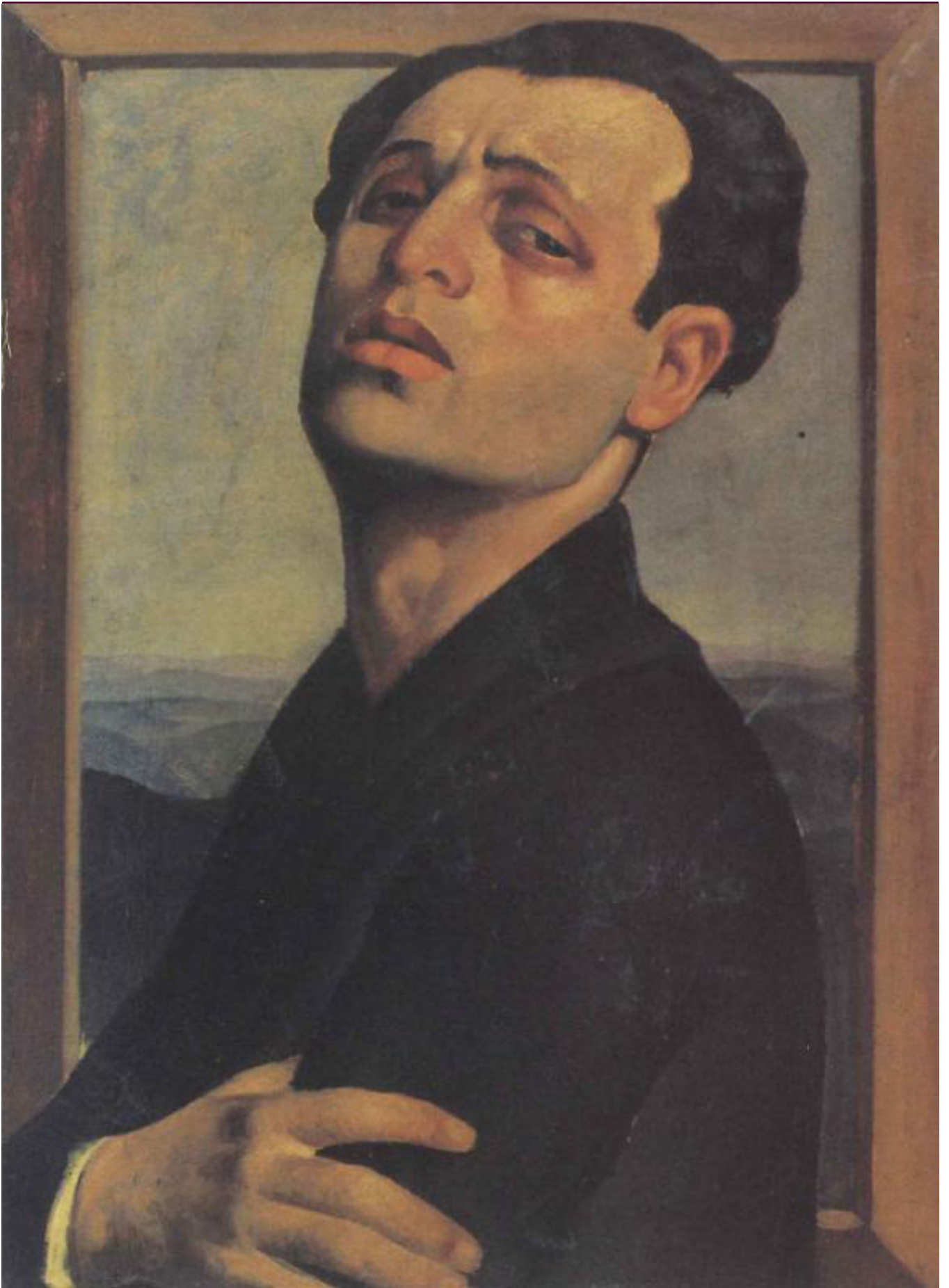
Zapišite jih na post-it listke. Narišite ali natisnite ledeno goro in prosite udeležence_ke, naj nanjo prilepijo vidne elemente (vidni del ledene gore) in elemente, ki se jih ne vidi (potopljeni del ledene gore).

Število udeležencev: 8

Trajanje dejavnosti: 10 minut refleksije + 5 minut za lepljenje post-it listkov + 5 minut za diskusijo

Predlogi: Ledeno goro razdelite na: Vidno + Nevidno. Udeleženci_ke naj si prizor zamislijo z neznanimi ljudmi.

Osnovni podatki:

Avtor: Domenico Cantatore

Naslov: Avtoportret (Obup)

Čas nastanka: 1925

Pinakoteka Corrado Giaquinto v Bariju

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

V avtoportretu se komaj 19-letni slikar upodobi v resni in svečani drži, z nemirnim, melanholično navdanim pogledom. Simptomatično je, da je portret, ki je nastal ob njegovi selitvi v Milano leta 1924, poimenoval Obup. V dosedanjih delih potohoda smo videli, kako je ženski pogled vedno posredovan skozi moški pogled, in kako nas je ženska lahko pogledala naravnost v oči le, če je imela točno določeno vlogo in lastnosti.

To delo smo vključili v naš potohod, saj smo ob premišljevanju del skozi prizmo moškega pogleda spoznali, da nobenemu izmed moških, upodobljenih v Pinakoteki Bari, ni bilo potrebno imeti posebnih lastnosti ali zavzemati določene vloge, da bi se lahko ozrli navzgor, nas pogledali ali se samo-determinirali. Dovolj je bilo že to, da so jim ob rojstvu pripisali moški spol. Moški niso rabili biti spokorniki, svetniki ali aristokrati.

Opis dejavnosti

1 Nariši sebe – svoj pogled

Opis: Prosite udeležence_ke, da narišejo avtoportret in se ob tem vprašajo: »Kakšno bi bilo življenje, ko bi mi bilo mar samo za to, kako gledam jaz? Predstavljajte si, da ste protagonist in mnenja drugih ne štejejo in se vas ne dotaknejo.«

Število udeležencev: 6-8

Trajanje dejavnosti: 15 minut za risanje + vsak udeleženec_ka razloži svoj avtoportret

Materiali: papir + barvni flomastri

Predlogi: Udeležence_ke spodbudite, naj poskusijo misliti o svojem pogledu brez zunanjih vplivov.

---

2 Kako se vidite?

Opis: Predstavljajte si, da lahko nazorno vidite vse življenjske poti, ki ste jih ubrali do sedaj. Udeleženci_ke naj na obe puščici v Prilogi 1 narišejo dve črti. Kako daleč ste prišli? Kako daleč bi želeli priti?

Število udeležencev: 5

Trajanje dejavnosti: 10 minut + 10 minut za skupinsko refleksijo

Materiali: A4 listi z natisnjenimi puščicami in temami (glej Priloga 1) + 2 barvici na udeleženca_ko

Predlogi: Gre za vajo, ki omogoči refleksijo o lastnih sposobnostih in ki opoln0moči udeležence_ke.

Relevantni viri oziroma bibliografija: <http://www.pinacotecabari.it/index.php/ricerca-catalogo-generale>

•Glej Prilogo 1 na koncu priročnika.

POTOHOD 4 — Razmerja moči in spol

Performans Zaklinjanje preiskuje različne izrazne potencialne telesa in načine, na katere lahko porušimo utesnjujoče vloge, ki jih pripisujemo spolom. Raziskuje pogum, ki je potreben za igro in performans in našo percepcijo nagih teles v različnih kontekstih.

Z osredotočanjem na različne vidike institucionalnih agresij in neenakosti, ki jih vzdržujejo, to delo naslavlja vprašanja religije in države ter napetosti med posameznikom in družbo. V teh kontekstih skozi simbolizem podob raziskuje predvsem vlogo žensk.

Ker gre za prostorsko instalacijo, v katero lahko vstopimo, Winterhilfsverein ponuja možnost za premislek o tem, kako lahko k umetniškemu delu pristopimo na otipljiv način, ki ni zgolj vizualne ali kontemplativne narave. S pomočjo instalacije preišljujemo o umetnikovem_činem in obiskovalčevem_kinem fizičnem odnosu do umetniškega dela.

Pri kolažih Zasebno-Javno raziskujemo normative vizualne reprezentacije spolov, njihove junaške in vsakdanje značilnosti ter tudi same dihotomije, ki so sopostavljene v delih. Ravnovesje, dinamika, moč, stabilnost: pogovarjamo se o njihovih upodobitvah in nasprotjih.

Delo Poroka, ki upodablja motiv poroke, odpira vprašanja glede intimnih odnosov med spoloma ter vlog, ki so jima pripisane in njihovega zavračanja. Raziskujemo umetničin odnos do institucije zakona ter njegove religiozne in družbene funkcije.

Razmerja moči in spol – Predstavitev

Moč je središčni koncept številnih feminističnih obravnav. Vendar pa imajo te pogosto enoznačen poudarek na moči kot dominaciji (moč-nad) ali moči kot opolnomočenju (moč-za). Nekatere avtorice menijo, da gre pri »moči-za« in »moči-nad« v osnovi za zelo različni ideji in da si je zmotno prizadevati za konceptualizacijo moči, ki bi ju združevala. Amy Allen, ki si je sicer prizadevala za prav to, pravi, da lahko obstoječe poglede na moč okvirno delimo na:

Moč kot vir: moč je razumljena kot vir, ki je neenakomerno in nepravilno porazdeljen med moške in ženske; zato je eden od ciljev feminizma bolj pravična porazdelitev tega vira.

Moč kot dominacija: moč je razumljena kot odnos med dominacijo in podrejenostjo. Feministke, ki pojmujejo moč na ta način, govorijo o »zatiranju«, »patriarhatu« in »podrejanju«, a ne glede na izraz, ki ga uporabljajo, vidijo moč kot nepravilčen ali nelegitimen odnos nadmoči (moči-nad). Želijo razumeti in kritizirati spolno determinirane odnose nadvlade in podrejenosti ter načine, na katere se ti križajo z drugimi osmi zatiranja. Še bolj pomembno, sprašujejo se, kako lahko tovrstne odnose spremenimo skozi individualen in kolektiven upor.

Moč kot opolnomočenje: ta pogled se bolj kot na »moč-nad« osredotoča na »moč-za«. »Moč-za« je razumljena kot zmožnost opolnomočenja, kapaciteta, da spremenimo sebe ali druge z individualnim ali kolektivnim prizadevanjem.

Mnoge avtorice, ki vidijo moč kot »moč-za«, trdijo, da je fokus na »moč-nad« v osnovi maskulin. V družbenih vedah je namreč prevladovala ravno ta koncepcija moči. Najbolj znana je njena opredelitev nemškega zgodovinarja Max Webra iz leta 1922, ki jo je opisal kot verjetnost, da posamezniki uveljavijo svojo voljo kljub odporu drugih. Po Webrovem mnenju se lahko moč pridobi zgolj s silo (podrejanje temelji na strahu pred kaznijo, ki bi sledila neposlušnosti) ali z avtoriteto (podrejanje temelji na zaupanju v znanje, zmožnost in izkušnje tistih, ki jim podelimo moč).

Ob zavračanju sile kot legitimnega načina za pridobitev moči je eno ključnih feminističnih vprašanj, kako lahko tisti, ki so podrejeni, postanejo močne avtoritete, ne da bi si ob tem podredili druge? Z drugimi besedami, kako lahko pridobimo moč na način, ki – namesto da bi jim odvzel moč – okrepi tudi druge? Pričujoči potohod in umetnice, ki jih predstavlja, na nam ta težka vprašanja podajo kar nekaj odgovorov.

Osnovni podatki:

Avtorica: Katalin Ladik (1942, Novi Sad)

Naslov: Zaklinjanje

Čas nastanka: 1970 (2010)

Muzej sodobne umetnosti Metelkova, Ljubljana, Slovenija

Ikonografske reference: šamanizem, folklor, rituali, dualizem um-telo

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Umetniško delo, ki ga predstavljamo, je velikoformatna fotografija performansa Kataline Ladik v Novem Sadu v Jugoslaviji. Katalina Ladik (1942, Novi Sad) je igralka, performerka in pesnica. Performans je bil izveden v kontekstu relativno šovinistične in patriarhalne družbe, v katerem je bilo nago žensko telo škandalozno. Umetnica se je kljub temu uprla družbeno-spolnim pričakovanjem, pa tudi pričakovanjem glede poezije, ki ji jo je ustvarjala tako, da je svoje telo uporabljala kot instrument in združevala različne umetniške medije v nove oblike izraza. Upirala se je idejam, ki so privilegirale um nad telesom in ga skrivale ali sramotile. Njen umetniški pristop se zavzema za enotnost uma in telesa in jo slavi skozi zvočno poezijo ali performanse. Z drznimi akcijami, denimo, z nagimi performansi, med katerimi si je upala biti groteskna in ranljiva, se je uprla utesnjujočim pričakovanjem, ki so jih vsiljevali umetnicam. K body poeziji se je zatekla, da bi se uprla vrtiličarski umetnosti, ker je bila prepričana, da si lahko v poeziji najbolj ranljiv le, če jo izvajaš s telesom in zvoki – kot celostno umetnino.

Opis dejavnosti**1 - Navodila:**

Udeležencem_kam razdelimo rute, s katerimi si prekrijejo oči, ter jih prosimo, da se udobno namestijo v prostoru. Razložimo jim, da bodo slišali zvočno poezijo ene od umetnic, in jih prosimo, naj se osredotočijo na to, kje in kako glasba odzvanja v njihovih telesih. Ko so vsi_e pripravljeni_e, zavrtimo 15-minutno zvočno pesem Kataline Ladik, Phonopoetica. Ko glasba poneha, udeleženci_ke odprejo oči in si zapišejo vtise o svoji izkušnji. (Kaj ste slišali? Kako ste se počutili? Ali lahko zvoke povežete z določenimi deli telesa?)

Število udeležencev: različno

Trajanje dejavnosti: 20 minut

Materiali: prekrivalo za oči udeležencev_k, papir, pisalo, zvočni sistem za predvajanje glasbe

Predlogi: Osredotočite se na to, kje in kako glasba odzvanja v vašem telesu. Glasbo lahko najdete na Youtubeu.

2- Navodila:

Pomislite na predmet, ki ga povezujete s spolom, in ga prinesite. Predmete položite na mizo. Pozorno si jih oglejte in si ob vsakem zapišite tri asociacije. Ko zaključite, z drugimi izmenjajte svoje asociacije ter premislite, kateri predmeti jih lahko predstavljajo in zakaj?

Število udeležencev: 10

Trajanje dejavnosti: 30 minut

Materiali: predmeti, ki ste jih prinesli s seboj

Predlogi: Simboli so del nas. Kateri so zakoreninjeni v tebi?

Osnovni podatki:

Avtorica: Zofia Kulik (1947, Wrocław)

Naslov: Avtoportret s palačo

Čas nastanka: 1990

Muzej sodobne umetnosti Metelkova, Ljubljana, Slovenija

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Ta foto kolaž z večkratno osvetlitvijo je nastal na začetku samostojne kariere Zofie Kulik, potem ko se je razšla s Przemysławom Kwiekom, s katerim sta osnovala duo KwieKulik. Po razpadu dvojice je Zofia Kulike svoje umetniške interese preusmerila z odprtih oblik (delo, ki se osredotoča predvsem na dokumentacijo procesa in ne toliko na končni izdelek) na zaprte oblike, ki se posvečajo muzealizaciji njenega dela, kot na primer v Avtoportretu s palačo.

Velikoformaten avtoportret je kompozicija umetničnega zasebnega fotografskega arhiva in je namenjen muzejskemu razstavljanju. V tem obdobju se je praksa Zofie Kulik osredinila predvsem na proces arhiviranja. Njene fotografije z večkratno osvetlitvijo so simbolno nabite, ornamentalne in bogate z zgodovinskimi referencami. Aktivno se je ukvarjala z odnosi med posameznikom in družbo, posebno s premislekom o političnem režimu, religiji in naciji. V Avtoportretu s palačo na njeni glavi tiči narobe obrnjena Palača kulture in znanosti, kot krona in obenem kot breme. Zvezdi, ki prekrivata njeno telo, govorita o napetosti med posameznikom, družbeno-političnimi gibanji in religijo. Podoba v isti meri premišljuje o umetnici kot posameznici v poljski družbi tistega časa in o njeni vlogi umetnice. V delu je avtoportret združen s podobo Device Marije (kompozicija namreč temelji na baročni sliki Vnebozetje Device Marije iz leta 1630), umetničina naga, pokončna podoba pa spominja tudi na mitološke vodje uporov. Napetost in nemir v kolažu lahko razumemo kot antagonizem med uporniško junakinjo in brezmadežno devico ter med posameznico in narodom, religijo in politikom.

Opis dejavnosti**1 -Navodila:**

Še preden se lotimo ikonografske analize oz. povemo ime umetnine in umetnice, udeležence_ke prosimo, da interpretirajo delo, ne da bi poznali njegovo ozadje. Naslovi in imena so zakriti, udeležencem_kam pa damo pisala in liste papirja, na katere si lahko zapišejo opombe. Kaj vidite? Kaj čutite? Kako razumete različne elemente?

Število udeležencev: različno

Trajanje dejavnosti: 20 minut

Materiali: list papirja, pisalo

Predlogi: Ob tem, ko interpretirajo vizualne elemente dela, udeleženci_ki poskusijo ugotoviti tudi, kdo je avtor_ica dela.

---

2 - Navodila:

Zbirajte stare časopise in v njih poiščite simbole, ki ponazarjajo religiozne, politične ali nacionalne zgodovinske trenutke ali zgodbe. Izrežite jih in ustvarite kolaž. Pod kolaž zapišite, kako ste se počutili ob branju časopisnih zgodb in ob katerih ste se počutili diskriminirani_e. Naj bo kolaž vaša lastna izkušnja.

Število udeležencev: različno

Trajanje dejavnosti: 30 minut

Materiali: stari časopisi, lepilo, papir, škarje, pisala

Predlogi: Premišljajte o tem, kako nas še danes oblikuje zgodovina.

Osnovni podatki:

Avtor: Miroslaw Bałka (1958, Varšava)

Naslov: Winterhilfsverein

Čas nastanka: 1994

Muzej sodobne umetnosti Metelkova, Ljubljana, Slovenija

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Delo Winterhilfsverein je bilo sprva razstavljeno v Mali galeriji v Ljubljani; pozneje je postalo del stalne zbirke Muzeja sodobne umetnosti Metelkova. Izvirna razstava je potekala pozimi, kar da imenu, Winterhilfsverein, dodatno pomensko plast. Ime se nanaša na turbulentne dogodke 20. stoletja in njegove vojne ter na letni čas, v katerem je bilo delo razstavljeno – v obeh primerih se nanaša na obdobje zaostrenih razmer. Obenem nas spomni tudi na solidarnost in odrešitev.

Dela Miroslaw Bałke so prepletena s telesi – še posebno z njegovim. Čeprav se njegov kiparski izraz od 90. let nagiba k abstrakciji, so še vedno prisotne izrazite aluzije na telesnost. V pričujočem delu temeljijo dimenzije kovinskih elementov na merah umetnikovega telesa, struktura pa simbolno zaseda belo kocko razstavnega prostora s spomini, vključno z umetnikovim zasebnim in delovnim prostorom (vhodna stopnica, ki je bila originalno postavljena na vhod, je iz istega linoleja, kot so bila tla njegovega pogorelega studia v Ottwocku). Četudi stopnica ne stoji več na dejanskem vhodu v belo kocko, lahko v instalacijo še vedno vstopimo in se sprehodimo skozi – povabi nas, da jo izkusimo tudi fizično in nam omogoči, da se približamo umetnikovim zasebnim spominom in njegovi telesni prisotnosti. Umetniško delo je obenem antropomorfno in avtobiografsko.

Opis dejavnosti**1 - Navodila:**

Udeležence_ke povabimo, naj vstopijo v delo in se po njem sprehodijo, ob tem pa naj pozorno spremljajo asociacije, ki se jim porajajo: se sprehajamo skozi prostor, telo ali proces? Kaj pomeni, da lahko v galeriji delo izkusimo delo fizično? Ali se skozenj sprehodimo, kot bi šli skozi sobo, ima zgodbo ali pa celotno delo dojamemo kot telo?

Število udeležencev: različno

Trajanje dejavnosti: 5 minut na osebo

Predlogi: Lahko damo namige za širjenje asociativnega polja.

---

2 - Navodila:

S skupino se odpravimo na sprehod skozi mesto. Na sprehodu lahko kdor koli kadar koli izbere določen kraj, kjer se počuti neprijetno zaradi svojega spola. Potem ko vsi izberejo tak kraj, jih prosimo, naj zapišejo, zakaj jim je tam neprijetno. Če so bili tam že kdaj prej, kakšna je njihova izkušnja? Skupina si izmenja zapisane zgodbe in situacije in se pogovori, zakaj se je počutila tako, kot se je, ter kaj lahko naredijo, da se to ne bi ponovilo. Posnemite fotografijo, ki podpira vašo zgodbo.

Število udeležencev: različno

Trajanje dejavnosti: 30 minut

Materiali: list papirja, pisalo

Predlogi: Javni prostor je obenem tudi prostor spolne diskriminacije, spomnite se lastnih izkušenj.

Osnovni podatki:

Avtor: Sanja Iveković (1949, Zagreb)

Naslov: Javno – Zasebno (Moške slike – Ženske slike)

Čas nastanka: 1981

Muzej sodobne umetnosti Metelkova, Ljubljana, Slovenija

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

V svoji konceptualni praksi se Sanja Iveković vseskozi ukvarja z družbeno-političnimi temami, predvsem skozi medije videa, kolaža in performansa. Jedro njenega dela zaznamuje feministična vprašanja, in sicer družbeni položaj žensk v specifičnih političnih kontekstih, reprezentacija spolov v množičnih medijih, komodifikacija ženskih vlog in podobno. Bila je del gibanja Nova umetniška praksa, skupine umetnikov, ki so znani predvsem po tem, da so prakso iz umetniških ateljejev prenesli v javni prostor.

V sopostavljenih foto kolažih umetnica predstavi vprašanja politike moči, kolektivnega spomina, odnosov med spoloma ter med njihovimi reprezentacijami. V središču vsakega dela vidimo primere junaških, monumentalnih socialističnih spomenikov – na levi dva borca, na desni pa junakinjo – ki predstavljajo ideale njihovih družbeno-političnih kontekstov. Obkrožajo jih manjše fotografije balerin in gimnastičarjev. Tudi ti so prikazani podobno junaško kot središčna podoba spomenika; zavzemajo grandiozne poze in razkazujejo svojo silo in moč. To čvrstost še dodatno poudari kontrast med podobami v kolažu, ki so poševno razvrščene okoli sredine. Slike punčke, ki izvaja pirueto, ne tvorijo nasprotja zgolj s preostankom kolaža, temveč ustvarjajo napetost tudi znotraj samega okvirja. Zdi se, torej, da so javni ideali in reprezentacije skrajno drugačni, če ne celo nasprotni, od zasebnih.

Opis dejavnosti**1 - Navodila:**

Udeležence_ke prosimo, da si zapišejo značilnost, ki jih opiše (npr. pozoren, asertiven, domiseln), ter jo prepognejo in položijo v vrečko. Pozneje udeleženci_ke povlečejo ven lastnosti (v primeru, da izberejo svojo, jo zamenjajo za drugo); prosimo jih, da se opišejo z atributi nekoga drugega.

Število udeležencev: 5-10

Trajanje dejavnosti: odvisno od velikosti skupine, 20-40 minut

Materiali: list papirja, pisalo, vrečka ali klobuk, iz katerega bodo izvlekli listke z značilnostmi

Predlogi: Kako se lahko opišemo z lastnostmi, s katerimi se ne identificiramo?

---

2 - Navodila:

Usedite se v krog in premišlujte o lastnostih, ki jih tradicionalno pripisujemo ženskam in moškim (maskulini stereotipi so običajno bolj družbeno sprejeti in cenjeni kot ženski. Na primer: moč vs. občutljivost). Pomislite na življenjske situacije, v katerih ste bili tudi vi diskriminirani ali soočeni s stereotipi. Skupaj napišite scenarij, ki nam bo pomagal reagirati in se bolje postaviti zase v tovrstnih situacijah.

Število udeležencev: različno

Trajanje dejavnosti: 20 minut

Materiali: list papirja, pisalo

Predlogi: Kako se odzovemo, ko čutimo, da nas diskriminirajo?

DELIMAR - JERMAN

Osnovni podatki:

Avtor_ica: Vlasta Delimar (1956, Zagreb)

Naslov: Poroka

Čas nastanka: 1982

Muzej sodobne umetnosti Metelkova, Ljubljana, Slovenija

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Vlasta Delimar je bila ena izmed protagonistk bodyarta v Jugoslaviji. Zavrnila je tradicionalne pristope k umetnosti in se usmerila v happeninge, akcije in performanse, v katerih je uporabljala svoje telo kot primaren medij svojega umetniškega udejstvovanja. Prav tako se ni želela poistovetiti s političnimi gibanji ali ideologijami in tako ne sebe ne svojega dela ne enači s feminizmom.

V 80. letih se je umetnica ukvarjala zlasti s položajem ženske v različnih družbenih vlogah – umetnica, ljubimka, mati, gospodinja – in z odnosi med spoloma. Z Željkom Jermanom sta izvedla številne performanse, med njimi tudi Poroko. Umetnika sta bila par tudi v zasebnem življenju, tako da je bila poroka umetniški performans in obenem tudi institucionalizacija njunega odnosa. Obred so izvedli v dveh delih, najprej civilni in nato katoliški. Po katoliškem obredu so goste povabili na praznovanje z mladoporočencema v galeriji, v kateri so že bila izobešene slike s civilne poroke. Pozneje so dodali še dokumente s katoliškega obreda in s tem preobrazili dogodek iz resničnega življenja v dokumentiran performans. Tovrsten pristop nam dogodek nekoliko odtuji in omogoči, da z distance vidimo poroko kot institucijo z določenimi odnosi med spoloma.

Opis dejavnosti**1 - Navodila:**

Osebo s povezanimi očmi drug_a udeleženec_ka drži za roko in brez besed vodi po prostoru. Oseba, ki jo vodijo, lahko kadar koli nakaže, da ji je neprijetno oz. da ne želi nadaljevati. Udeležence_ke spodbudimo, da se osredotočijo na to, kako se spremeni prostor, če ga izkusimo brez čuta vida, in na razlike v dožemanju umetniških del pred in po dejavnosti. Po 15 minutah se osebi v paru zamenjata.

Število udeležencev: pari (število parov je odvisno od velikosti razpoložljivega prostora).

Trajanje dejavnosti: 30 minut (po 15 minutah se osebi v paru zamenjata).

Materiali: kos blaga ali ruta za prevezo osebe, ki jo vodijo

Predlogi: Bodite pozorni na to, kako čutite muzej, ko ga ne vidite – se zdi večji ali manjši? Ali opazite določene stvari, ki jih prej niste? Ali zaupate osebi, ki vas vodi?

---

2 - Navodila:

Spomnite se na ritualne igre, ki jih pri tradicionalnih porokah izvajata mož in žena. Recimo, možki ženski spod krila sname podvezico. Katere so te igre? Opišite jih. Izberite igro in jo priredite tako, da spremenite vloge in njen namen. Nato jo odigrajte.

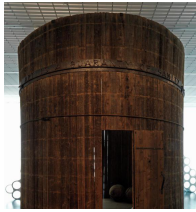
Število udeležencev: različno

Trajanje dejavnosti: 40 minut

Predlogi: Kako poročni ritual stigmatizira ženske?

POTOHOD 5 — Medkulturnost in spol

V skoraj popolnoma zaprtem velikanskem sodu umetnice Louise Bourgeois so predmeti, ki simbolizirajo materinstvo in očetovstv, ter tvorijo zaskrbljujoč, celo strašljiv teater otroštva, intimnosti in seksualnosti.

Seksi medicinska sestra, ranjeni vojak, gospodinja ... Te podobe že desetletja prevladujejo v množičnih medijih. Kako vzpostavljajo in utrjujejo spolne stereotipe, partnerske norme in seksualne fantazije?

Italijanski umetnik je afganistanskim begunkam v Pakistanu naročil izdelavo vezenin. Bolj kot samo delo nas način njegove izdelave sili v premislek o umetniških delih, ki so jih ustvarili podizvajalci, ter o razmerjih moči, ki so značilna za spol in družbeno hierarhijo.

Sophie Calle govori o svoji izkušnji na ulicah New Yorka leta 1994. A ne gre za enkratno ali zastarelo izkušnjo — številne mlade bo navdihnile, da izmenjajo svoje izkušnje javnega prostora, ki se nanašajo na njihov spol in / ali raso.

Superfluidnost je nastala v kontekstu migracije s Kitajske v Francijo in predstavlja težave, ki jih je umetnica Shen Yuan kot ženska izkusila zaradi pripadnosti dveh kulturama.

Avtorji_ice (od leve proti desni):

© Philippe Migeat - Centre Pompidou, MNAM-CCI/Dist. RMN-GP.

© Elan Interculturel, photo prise au Centre Pompidou.

© Philippe Migeat - Centre Pompidou, MNAM-CCI/Dist. RMN-GP.

© Elan Interculturel, photo prise au Centre Pompidou.

©Audrey Laurans - Centre Pompidou, MNAM-CCI/Dist. RMN-GP.

Medkulturnost in spol – Predstavitev

Ko se srečajo ljudje iz različnih kultur (nacionalnih, regionalnih, profesionalnih, družinskih itd.), trčijo njihove vrednote in moralni principi. Ti so si sicer včasih podobni (enakost, svoboda, zdravje...), a jih zagotovo živijo in izražajo drugače, še posebno v primeru spola, ki je posebej »občutljivo področje« (G. Hofstede, 1998). Premišljevati o medkulturnih razsežnostih spola pomeni, da se sprašujemo, kako dojemamo spol v odnosu na naš kulturni kontekst – a pri tem ne vzpostavljamo hierarhije kultur. Na primer, komunikacija med moškim in žensko je lahko v določeni kulturi precej bližnja, v drugih pa poteka z več distance, a se jo v obeh primerih dojema kot spodobno in primerno. Če te razlike interpretiramo kot nevarnost ali kot zanikanje lastnih prepričanj, lahko to iztiri naše srečanje in povzroča napetosti.

V vseh obdobjih in geografskih prostorih družbe oblikujejo in potrjujejo kode spola (vključno z drugimi deli naših identitet, kot so rasa, razred, duhovnost itd.), ki so nam posredovane že od otroštva naprej. V tem pogledu so umetniška dela izjemni vizualni primeri, saj nam pomagajo razumeti, kako so norme upodobljene. Zato bi tu želeli podeliti nekaj predlogov za oblikovanje medkulturnega muzejskega potohoda po spolih:

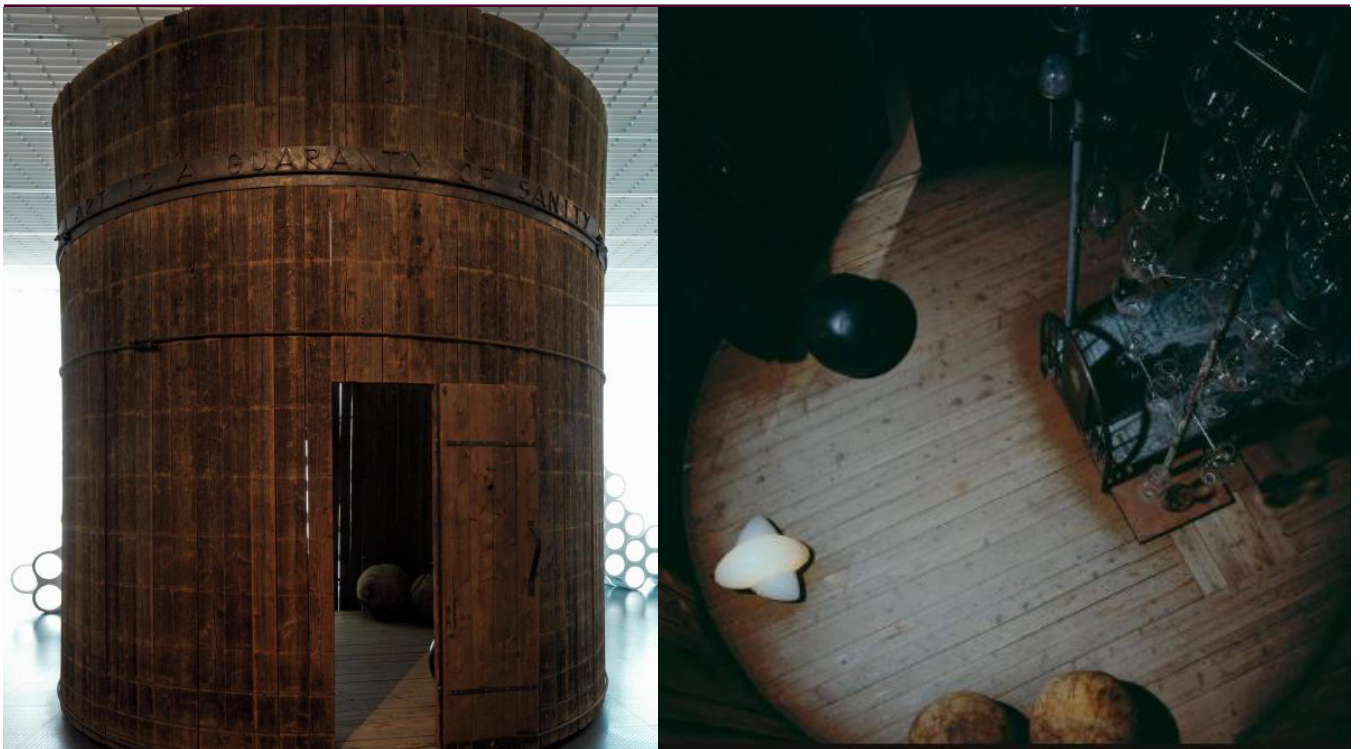
1. Izberite dela, ki jih lahko povežete z vprašanji spola. Seveda se v celotni muzejski zbirki le peščica del neposredno ukvarja s spolom (feministične umetnice iz 70. let, denimo). Vendar pa spol vpliva na številne vidike naših življenj, recimo, poselitev zasebnih, javnih in geografskih krajev (migracije), distribucijo vlog v družbi (družina, delo, moč itd.), našo intimo (prijateljske in ljubezenske odnose) ter seksualnost (izražanje želje, pornografija ipd.). Zato lahko številne teme v delih navežemo na vprašanja spola.

2. Izberite umetnike z raznoterimi identitetami in s tem prikažite različne perspektive in izkušnje. Spolne manjšine in rasizirani ljudje so v zahodnih muzejih zelo slabo zastopani, zato lahko poudarek na raznolikosti naslovi njihov izbris in jim povrne legitimnost ter prepoznavnost (N. Fraser, 2000) v javnih umetnostnih institucijah ter s tem tudi v družbi.

3. Pri dejavnostih dajemo prednost temu, da mladi spontano doživljajo umetniška dela (čustva, osebne interpretacije, zasebna pričevanja), še preden jim posredujemo splošne informacije. To vzpostavi bolj horizontalen odnos z umetniškimi deli in vrednoti raznolikost izkušenj in družbenih identitet znotraj skupine.

Sedaj je na vas, da ustvarite svoj potohod.

POMEMBNO: Predlagamo, da dejavnosti izvedete, ne da bi si ogledali splošne informacije ali spremne zapise. Potem si lahko preberete spremni zapis in splošne informacije. Na ta način boste svoji domišljiji in osebni interpretaciji pustili prosto pot, še preden boste izvedeli kaj o umetnikovem_činem namenu ali sporočilu dela.

Osnovni podatki:

Avtorica: Louise Bourgeois
Naslov: Dragocene tekočine
Čas nastanka: 1992

Center Pompidou

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Francoska kiparka in vizualna umetnica Louise Bourgeois je bila znana po monumentalnih instalacijah, ki so raziskovala domače veselje, družino in telo, njena dela pa so prežeta s spomini na otroštvo in simboliziranimi čustvi ter podzavestno domišljijo.

Velikanski sod (star vodni zbiralnik iz New Yorka) obkroža kovinski obroč, na katerem je zapisano: »Umetnost je zagotovilo razuma.« Po besedah kuratorke M.L. Bernadac so »dragocene tekočine pri Louise Bourgeois telesne tekočine: kri, urin, mleko, sperma, solze, vse, kar teče in je fluidno, kar trpi pod pritiskom čustvenih udarcev, ljubezni, strahu, užitka ali trpljenja.« Postelja obenem predstavlja tekočine, ki so povezane z materinstvom (menstruacija, plodovnica in solze).

Nasproti postelje sta dve leseni krogli z dolgim, moškim plaščem, ki prekriva deklinško majico izvezeno z besedami »Merci-Mercy«. Ta falična kompozicija simbolizira očeta, ki strašljivo objema majhnega otroka. Na drugi strani sta na tleh svetleči gumijasti bradavici.

Gre za prostor, kjer se skozi dinamiko horizontalnih in vertikalnih predmetov srečata žensko in moško. Umetnina je kot majhen oder, na katerem je otroška domišljija, ki raziskuje družino, seksualnost, spolne vloge in strah, simbolno upodobila telesa in telesne tekočine.

Opis dejavnosti**1 Povej družinsko zgodbo - Navodila:**

Predstavljajte si, da ta soba predstavlja tradicionalno družino (lahko je vaša ali pa tudi domišljajska, smešna), ter vsak predmet povežite s določenim družinskim članom. Izpolnite Prilogo 2. V parih razložite svoje izbire in odnos med različnimi člani. Ob zaključku lahko v manjših skupinah izmenjate osebna pričevanja o spolni dinamiki v vaši družini (lahko poveste samo dejstva, nobene potrebe ni po intimnem ali čustvenem odpiranju).

Predlogi: Moderatorji se lahko z udeleženci_kami že prej pomenijo o tradicionalni družinskih strukturah in z njimi povezanih spolnih vlogah (skrb, služenje denarja, vzgoja, ljubezen itd.), o heteroseksualnem »vzorcem« in družbeno-spolno naravnani vzgoji (igre, oblačila, vedenje, družbene zapovedi ta otroke itd.).

Število udeležencev: 10

Trajanje dejavnosti: 30 minut

Materiali: Priloga 2 na koncu priročnika, svinčniki, listi papirja

---

2 Preoblikovanje umetniškega dela - Navodila:

Sedaj lahko preberete opis umetniškega dela.

V delu Louise Bourgeois boste spremenili, izbrisali, preoblikovali ali obarvali predmete, in sicer tako, da ti predstavljajo vaš ideal družbeno-spolne dinamike v družini (ali medgeneracijski skupini). V trojicah s pomočjo Priloge 3 in materialov ustvarite kolaž oz. risbo. Ko dokončate, predstavite svoje delo skupini kot umetniško razstavo.

Predlogi: Udeležence_ke prosite, da opišejo svoj kreativni proces, njihove ideale družbeno-spolne dinamike in kompromise, ki so jih morda sprejeli kot skupina.

Število udeležencev: trojice

Trajanje dejavnosti: 45 minut

Materiali: barvni papir, Priloga 3 (na koncu priročnika), revije, pisalo, škarje, lepilo

Osnovni podatki:

Avtor: David Salle
Naslov: V njenih rokah
Čas nastanka: 2019

Center Pompidou

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

David Salle od leta 1970 dalje pripada Generaciji podob, skupini ameriških umetnikov, ki podobe umetnikov iz preteklosti (fotografije, reklame, stripe) naredijo za svoje s tem, ko jih preoblikujejo v kolaže. Po njegovih besedah »ponovna poslikava (teh podob) pomeni, da ustvariš neke vrste zgodovinsko sliko.«

Pričujoča slika prikazuje implicitne seksualne prizore in stereotipne upodobitve severnoameriških moških, npr. z delavskimi čevlji, medtem ko so ženske prikazane z razgaljenimi prsmi in dodelanim make-upom. Črno-beli liki so pomešani z živo obarvanimi vsakdanjimi predmeti.

To delo uporablja različne tehnike in podobe iz popularne kulture predstavi v grandioznih dimenzijah (1,88 m x 2,64 m). Pričuje o času in kulturi (ZDA v 50. letih) in vključuje namige na različne vrste potrošništva, odnose med ženskami in moškimi, poklice in vsakodnevne predmete. Skupaj ti predmeti v kolažu na humoren način tvorijo nov pomen.

Opis dejavnosti**1 Naj slika spregovori! -Navodila:**

Zamislite si zgodbo, ki vključuje like. Kdo so? V kakšnem odnosu so? Kaj je njihov kontekst? Kaj pravijo oz. delajo drug drugemu? Izpolnite govorne mehurčke v Prilogi 4.

Predlogi: V primeru, da je dovolj časa in materiala, prosite udeležence_ke, da v trojicah posnamejo pogovore, ki jih potem zberete in pred samim delom z vsemi posnetki priredite slušno prireditev.

Število udeležencev: trojice

Trajanje dejavnosti: 15 minut

Materiali: list papirja, pisalo, Priloga 4 (na koncu priložnika), snemalne naprave (v primeru, da jih potrebujete)

---

2 Pogovor v parih - Navodila:

Sedaj lahko preberete opis umetniškega dela.

Na osnovi vaših zgodb se v parih pogovorite o teh vprašanjih:

1. Katere predmete v tej sliki povezuje s ženskostjo in katere z moškostjo? Zakaj?
2. Katere spolne stereotipe prepoznate v sliki? Kako vaša zgodba zrcali te stereotipe (oz. jih ne)?
3. Kako interpretirate naslov tega dela: V njenih rokah?
4. Kakšna bi bila vaša zgodba, ko bi zamenjali spol likov?

Predlogi: Moderatorji lahko pogovor usmerijo k določenim temam, na primer razdelitvi domačih opravil, skrbi za druge, reprezentaciji fantazij in želja, spolni dinamiki in intimnim zvezam.

Število udeležencev: pari

Trajanje dejavnosti: 45 minut

Materiali: list papirja, pisalo

Osnovni podatki:

Avtor: Alighiero Boetti

Naslov: Vse

Čas nastanka: 1987

Center Pompidou

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Alighiero Boetti je bil italijanski umetnik, član gibanja »arte povera« (revna umetnost), ki je bilo družbeno angažirano in se je posvečalo kritiki potrošniške družbe, še posebno z osredotočenostjo na sam koncept dela in ne toliko na njegovo končno estetsko obliko.

Leta 1971 je Alighiero Boetti odpotoval v Afganistan, kjer je odkril tradicionalno izročilo vezenja, ki ga je želel izpostaviti v svojem delu. Boetti je praktical ti. »umetniško podizvajalstvo«, saj je pri afganistanskih ženskah, ki so se po sovjetski invaziji zatele v Pakistan, naročil serijo vezenin. Italijanski umetnik si je sicer vezenine zamislil sam, a je pustil veziljam proste roke pri izbiri barv in morda celo pri postavitvi oblik na tapiseriji. »Postavljam pravila. In zahvaljujoč tem pravilom, tem igram in mehanizmom, se lahko igram ali k igri povabim druge,« je izjavil umetnik. Še danes je težko vedeti, kdo je ustvaril kaj v tem sodelovanju, kdo so resnični avtorji_ice, kako so bili plačani_e in zakaj je na opisu dela napisano zgolj umetnikovo ime.

Na prvi pogled je kompozicija abstraktna in kaotična. Kolaž, ki se je navdihoval pri podobah iz medijev in popularne kulture, je poln oblik in predmetov iz revij ter hkrati poudarja harmonijo in raznolikost.

Opis dejavnosti**1 Znova premisliti »Vse« -Navodila:**

Sedaj lahko preberete opis umetniškega dela.

Udeležence_ke seznanite s kontekstom nastanka dela Vse. V dvojicah se nato pogovorite:

1. Ali bi se vaša interpretacija dela spremenila, ko bila umetnica Italijanka, ki bi vezenino naročila pri afganistanskih beguncih moškega spola?
2. Kaj bi si želeli prebrati na spremnem opisu dela? Napišite nov spremni opis dela, vključno z naslovom, avtorjem_icami in s kratkim opisom. Predlog: Ne podcenjujte moči parodije.

Predlogi: Z udeleženci_kami premišlujte o moči spremnega zapisa in kako pogojuje branje in interpretacijo dela.

Število udeležencev: 8

Trajanje dejavnosti: 30 minut

Materiali: list papirja, pisalo

---

2 Naredite lasten »Vse« - Navodila:

1. korak: V revijah, ki so vam na voljo, izberite podobe, ki se nanašajo na vprašanja spola in iz njih ustvarite kolaž. Lahko pokrijete toliko tem spola, kolikor želite (navdihujoči vzorniki_ce, odnos do telesa, seksualnost...).
2. korak (poljubno): S pomočjo paus papirja naredite obrise podob, ki ste si jih izbrali, in nato oblike izrišite na različnih barvnih papirjih ter jih izrežite. Vaša končna kompozicija bo kolaž barvitih silhuet, podobno kot v delu Vse.
3. korak: Pripravite razstavo in predstavite svoje delo.

Predlogi: Moderatorji lahko natisnejo tudi umetniške mojstrovine ter tako vključijo tudi premislek o popularni kulturi v odnosu do institucionalnih vizualnih umetnosti.

Število udeležencev: 8

Trajanje dejavnosti: 60 minut

Materiali: revije, papir velikosti A4 oz. večjih dimenzij barvni papir, lepilo, škarje, barvni flomastri, printi znanih umetniških del (poljubno)

Osnovni podatki:

Avtorica: Sophie Calle
Naslov: Gothamski priročnik
Čas nastanka: 1994

Center Pompidou

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

Gothamski priročnik je plod sodelovanja med umetnico Sophie Calle in pisateljem Paulom Austerjem. Ta je Sophie Calle predstavil idejo o »Uporabnem priročniku za lepše življenje v New Yorku«, v katerem je dal umetnici vrsto navodil, ki jim je morala slediti — »vedno se smej«, »pogovarjaj se z neznanci«, »posvoji kraj«, »brezdomcem razdeli hrano in cigarete«. Sophie Calle se je lotila uresničevanja teh navodil, njeno delo pa je rezultat teh eksperimentov.

Da bi uresničila svoj projekt, se je za en teden naselila v telefonsko govornico, ki jo je prebarvala in preuredila z razglednicami, rožami, napisom »Lep dan vam želim« in podobno.

V instalaciji so fotografije njene telefonske govornice, besedila, v katerih Calle dan za dnem dokumentira rezultate svojih eksperimentov, fotografije in zvočni posnetki, ki so nastali brez vednosti drugih, ter njen dnevnik. Predstavi svoje pozitivne in negativne izkušnje, pa tudi načine, na katere jo, še posebno moški, doživljajo in obravnavajo kot belo žensko v javnem prostoru.

Opis dejavnosti**1 Vaša izkušnja javnega prostora - Navodila**

Sedaj lahko preberete opis umetniškega dela.

Kako vaš spol/vaša barva kože vpliva na vašo izkušnjo in vedenje v javnih prostorih? V parih izmenjajte težave oz. diskriminacijo, ki ste jo izkusili ali ji bili priča: vašo reakcijo in strategije; ali ste zmogli »premagati« ali pomagati drugim ljudem, da »premagajo« situacijo?

Predlogi: V uvodu lahko moderatorji predstavijo podobe in odlomke iz Gothamskega priročnika Sophie Calle.

Število udeležencev: 6
Trajanje dejavnosti: 20 minut
Materiali: list papirja, pisalo

---

2 Ustvarite svoj radijski prenos - Navodila:

Katera sporočila bi predvajali, ko bi lahko vdrli v zvočni sistem na podzemni železnici? Zapišite svoj prenos in ga posnemite (30 sekund). Lahko oblikujete več sporočil.

Vaš prenos se mora nanašati na vprašanja spola ali rase, ki zadevajo podzemno (ali ulico). Lahko vključuje nova pravila, ki bodo zagotovila, da se vsi počutijo varno, ne glede na njihovo družbeno identiteto, videz ali vedenje. Lahko gre za humorne in odbite pozive potnikom_cam in pešcem_cam, naj bodo pozorni na določeno stvar. Ob koncu skupaj poslušajte posnetke.

Predlogi: Udeležencem_cam predlagajte, naj si zamislijo bolj enakopraven javni prostor, dovzeten za vprašanja spola. Dejavnost izvedite v kontekstu vašega mesta. Če ta nima podzemne, si predstavljajte, da da so zvočniki postavljeni na ulice.

Število udeležencev: 6

Trajanje dejavnosti: 30 minut

Materiali: snemalci zvoka, zvočniki, papir, pisalo

Osnovni podatki:

Avtorica: Shen Yuan
 Naslov: Superfluidnost
 Čas nastanka: 1994

Center Pompidou

Zgodovinsko ozadje umetniškega dela:

»Ko sem prišla v Francijo, se z drugimi nisem mogla sporazumevati skozi jezik, nisem mogla samostojno izraziti svojih misli ali se braniti,« je izjavila Shen Yuan. Kulturni in identitetni prelom, ki ga povzroči izkušnja migracije, je bilo izhodišče za stvaritev Shen Yuan. Da bi zaključila dialog med številnimi kulturami, s katerimi se srečuje, črpa iz konfliktov in izkušenj vsakdanjega življenja. Verjame, da je umetnikova dolžnost, da na novo ovrednoti vsakdanje predmete.

Kitajski copat je položen na pokrov škatle, na kateri piše »Euro Club«. Dvoumna situacija: copat ne sodi v škatlo, a hkrati se ga ne da spraviti ven. To je metafora za umetničino lastna doživetja: migrantka, ki živi na nikogaršnji zemlji in prehaja med državami in kulturami ter ob tem gradi multiple in kompleksne identitete, a ostaja med njimi nenehno kulturno in fizično razdvojena.

V fevdalni Kitajski so bili nohti simbol družbenega položaja ženske. Aristokratkinje so imele dolge nohte, ker je to pomenilo, da ne opravljajo težaškega fizičnega dela. V številnih družbah so nohti še danes eden od kriterijev ženske lepote.

Opis dejavnosti**1 Pogovor v parih - Navodila:**

1. Kakšna je bila vaša prva čustvena in telesna reakcija na to delo? Zakaj?
2. Predstavljajte si, da ste lastnik_ca teh copat (spol, nacionalnost, starost, življenjski stil, osebnost, značaj)? Opišite njen/njegov/njihov portret.

Sedaj lahko preberete opis umetniškega dela.

1. Ali povezuje skrb za telo z določenim spolom? Katero skrb in zakaj?

Predlogi: Moderatorji lahko pripravijo specifična vprašanja, ki se navezujejo na ozadje udeležencev_k. Na primer: udeležence_ke iz migrantskih družin lahko povprašamo po zgodbah njihovih družinskih članov ali po lepotnih standardih, ki veljajo v njihovih izvornih kulturah.

Število udeležencev: 6
 Trajanje dejavnosti: 30 minut
 Materiali: list papirja, pisalo

---

2 Mojemu ljubljenu telesu - Navodila:

Fotografirajte del telesa (ali celo telo v določeni pozi), ki ga cenite. Posnetek natisnite kot črno-belo fotografijo. S to sliko in materiali, ki so vam na voljo, ustvarite kolaž, ki bo izrazil, kako in koliko ljubite svoje telo in spol.

Pripravite razstavo tega slavljenja telesa in predstavite svoje delo.

Predlogi: S to dejavnostjo želimo opolnomočiti udeležence_ke v njihovi spolni identiteti in njenem telesnem izrazu. Preden posnamejo fotografijo, lahko moderatorji vprašajo nekaj pozitivnih vprašanj: Kaj vam je všeč na vašem telesu? Kako se v telesu počutite močno in ponosno na svoj spol?

Število udeležencev: 6

Trajanje dejavnosti: 60 minut

Materiali: tiskalnik, revije, barvni papir, pisala, barvice, škarje, lepilo itd.

Bibliografija

Pierre Rosenberg (et al.), Nicolas Poussin. Les tableaux du Louvre : catalogue raisonné, Paris, Somogy / Louvre éditions, 2015.

Marcel Röthlisberger, Claude Lorrain. The paintings, New York, Hacker art books, 1979.

Keith Christiansen, Annick Lemoine (ed.), Valentin de Boulogne. Réinventer Caravage, Paris, Louvre éditions, 2017.

Natalie Zemon Davis, Arlette Farge (ed.), Histoire des femmes en Occident, Tome III, XVIe-XVIIIe siècles, Paris, Perrin, 2002.

Michel Figeac (ed.), L'ancienne France au quotidien. Paris, Armand Colin, 2014.

Amanda J. Flather, "Space, Place, and Gender: the Sexual and Spatial Division of Labor in the Early Modern Household", in: History and Theory, October 2013, Vol. 52, No 3, pp. 344-360.

Michel Foucault, « L'œil du pouvoir », in Dits et écrits, Tome III, texte n°195, Paris, Gallimard, 1994.

Priloga 1: Potohod 3, Ženski in moški pogled; Umetniško delo 5. Domenico Cantatore, Avtoportret (Obup)

How do you envision your path?

Imagine being able to see concretely the paths taken so far in your life.

- How far have you got?
- How far would you like to go?

Choose a colour for both questions and mark the point for each route.

Indipendence

Inner peace

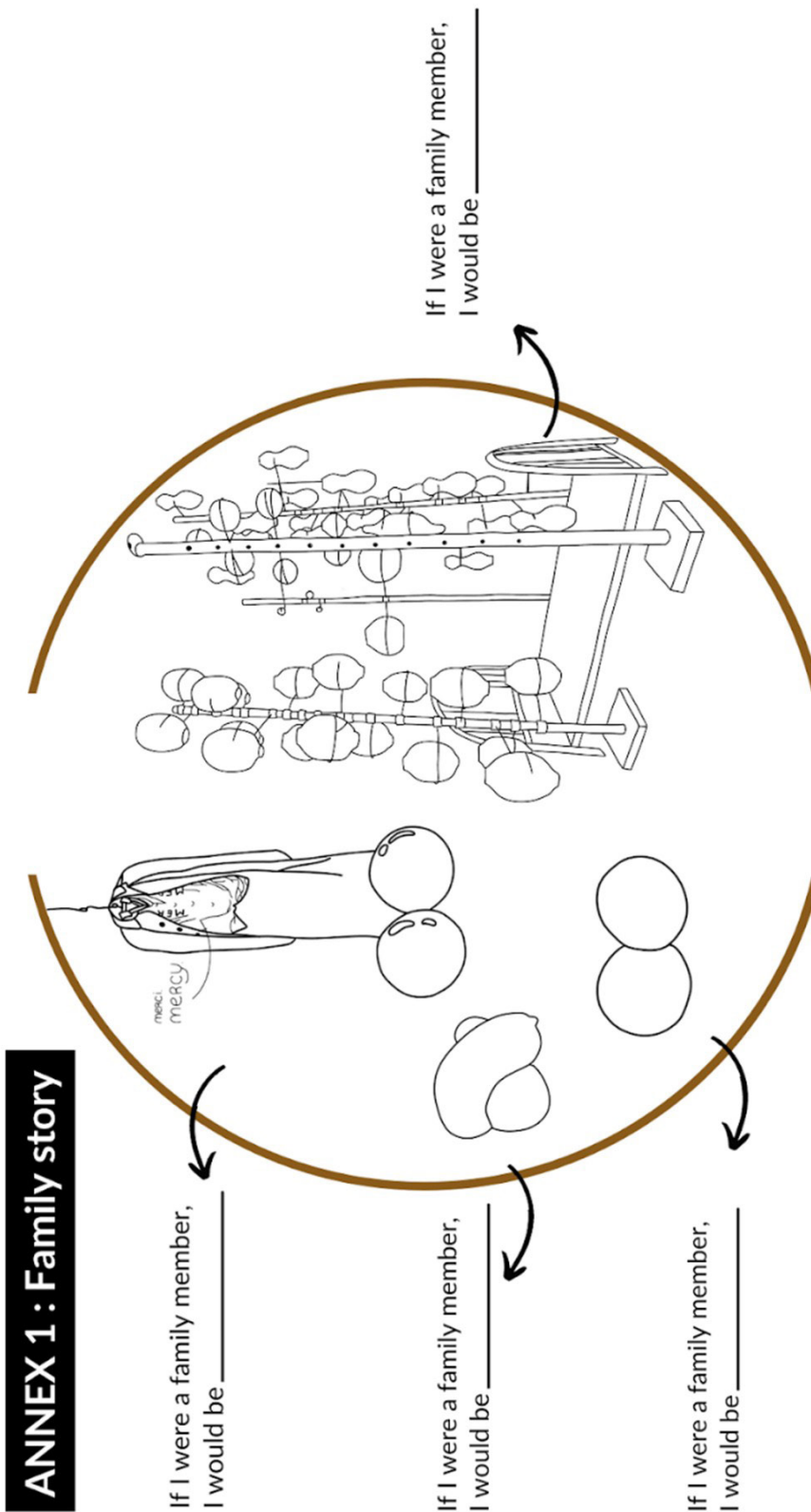
Work/personal life balance

Academic/Work achievements

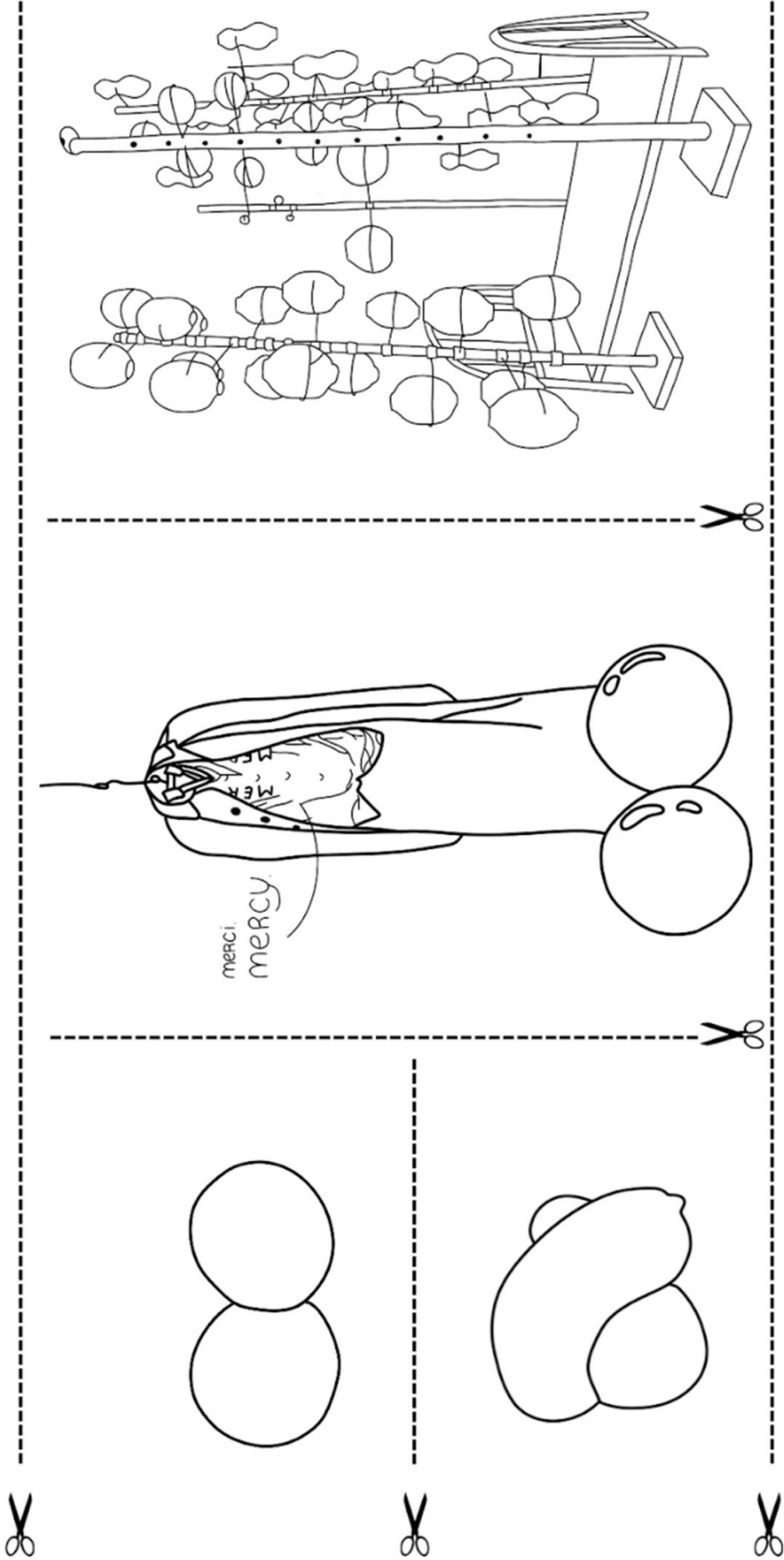
Family relationships

Connections with other people

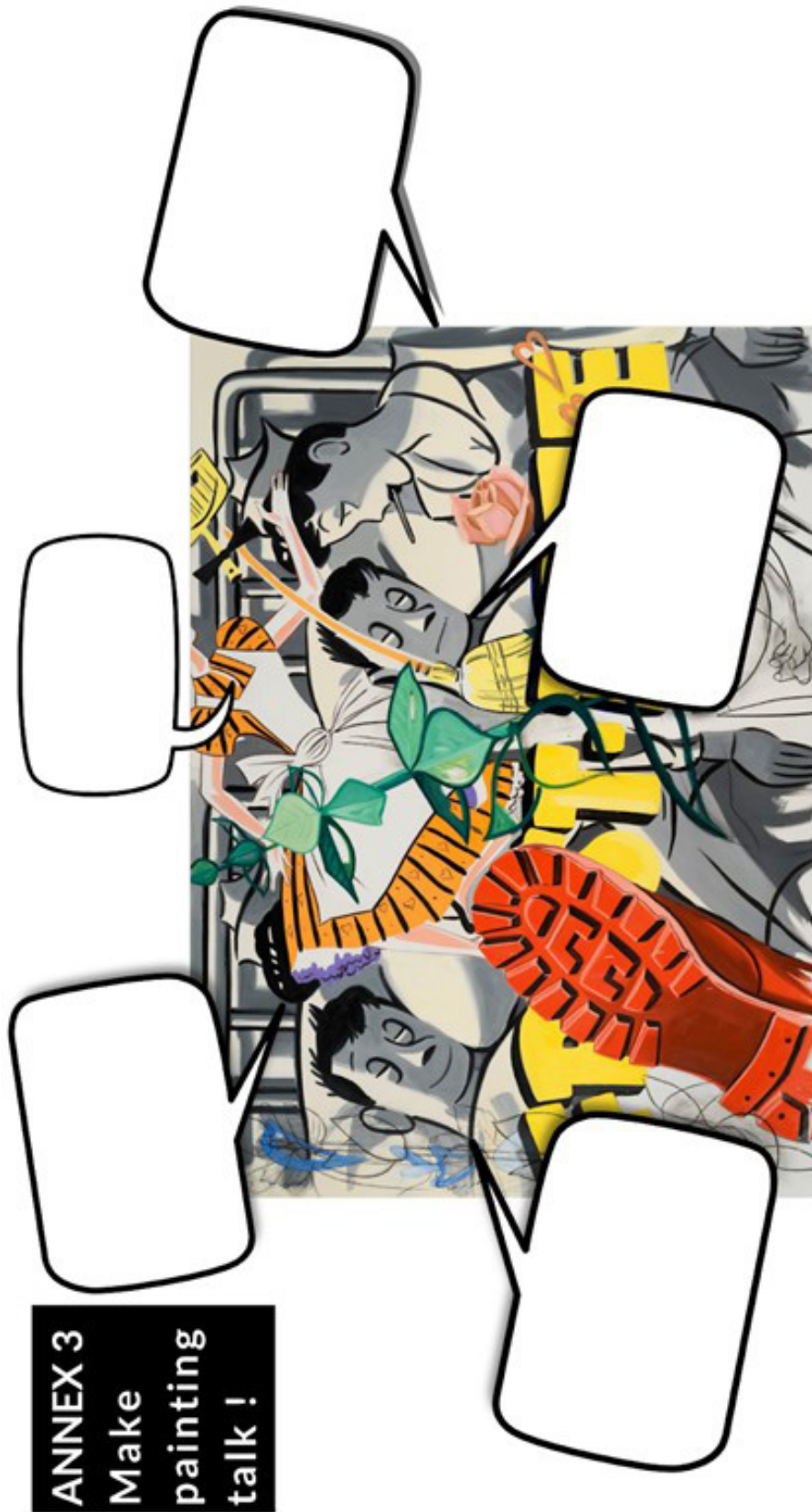
Self care

ANNEX 2 : Remodeling the art

Priloga 4: Potohod 5, Medkulturnost in spol; Umetniško delo 2. David Salle, V njenih rokah

© Elan Interculturel, photo prise au Centre Pompidou.

